

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Možnosti kvantifikace míry korupce
Bc. Patrik Komínek

Diplomová práce
2016

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Patrik Komínek**
Osobní číslo: **E14502**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Možnosti kvantifikace míry korupce**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je vymezení stávajících metod kvantifikace korupce, jejich následná analýza a komparace a analýza výsledků uvedených metod pro podmínky České republiky.

Osnova:

- Korupce - vymezení základních pojmů, příčiny vzniku korupce, druhy korupce.
- Subjekty zabývající se měřením korupce.
- Analýza jednotlivých metod měření korupce.
- Komparace jednotlivých metod měření korupce.
- Korupce v ČR.
- Komparace korupce v ČR a vybraném souboru zemí.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

DANČÁK, B., HLOUŠEK, V., ŠIMÍČEK, V. Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, 309 p. ISBN 978-802-1040-625.
DAVID, V., NETT, A. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007, ix, 345 s. Právo a společnost. ISBN 978-80-7179-562-9.
CHMELÍK, J., TOMICA, Z. Korupce a úplatkářství. Praha: Linde, 2011, 281 s. ISBN 978-807-2018-536.
SAMPFORD, C. Measuring corruption. Burlington, VT: Ashgate, c2006, xiv, 302 p. Law, ethics and governance.
VOLEJNÍKOVÁ, J. Korupce v ekonomické teorii a praxi. Praha: Profess Consulting, 2007, 390 s. ISBN 978-80-7259-055-1.
Transparency International. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/>
World Bank Group. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/>

Vedoucí diplomové práce:

Ing. et Ing. Veronika Linhartová, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce:

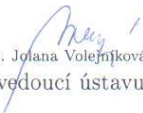
29. září 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

29. dubna 2016

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejňková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 29. září 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 28. 4. 2016

Patrik Komínek

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych touto cestou poděkoval své vedoucí práce Ing. et Ing. Veronice Linhartové, Ph.D. za její odborné vedení, cenné rady a připomínky, a za čas, který mi věnovala při vedení této diplomové práce.

ANOTACE

Předkládaná diplomová práce se zabývá metodami měření korupce. První část práce charakterizuje existující metody kvantifikace korupce, včetně subjektů zabývajících se touto problematikou. Další část práce se zabývá popisem a analýzou korupce v ČR a komparací korupce v ČR a v nových členských státech EU. Závěrečná část práce je zaměřena na komparaci uvedených metod s využitím statistických metod.

KLÍČOVÁ SLOVA

Korupce, úplatkářství, metody měření korupce, korupce v ČR, Transparency International.

TITLE

The possibilities of measuring corruption.

ANNOTATION

The main subject of this master's thesis are methods of measuring corruption. The first theoretical part describes different types of methods of measuring corruption, including subjects dealing with this problem. The next part is focused on describing corruption in the Czech Republic and on comparison of the results of the Czech Republic with new members of the European Union. The conclusion deals with a comparison of these methods using statistic methods.

KEYWORDS

Corruption, bribery, methods of measuring corruption, corruption in the Czech Republic, Transparency International.

OBSAH

ÚVOD.....	10
1 TEORETICKÉ VYMEZENÍ KORUPCE	12
1.1 VYMEZENÍ POJMU KORUPCE.....	12
1.1.1 Vymezení pojmu korupce v ČR.....	14
1.2 PŘÍČINY VZNIKU KORUPCE.....	15
1.3 KLASIFIKACE KORUPCE.....	17
2 SUBJEKTY ZABÝVAJÍCÍ SE PROBLEMATIKOU KORUPCE.....	21
2.1 SVĚTOVÁ BANKA.....	21
2.2 TRANSPARENCY INTERNATIONAL.....	22
2.3 ORGANIZACE PRO HOSPODÁŘSKOU SPOLUPRÁCI A ROZVOJ	23
2.4 SKUPINA STÁTŮ PROTI KORUPCI	23
2.5 SVĚTOVÉ EKONOMICKÉ FÓRUM	24
2.6 FREEDOM HOUSE	24
2.7 GALLUP INTERNATIONAL ASSOCIATION.....	25
2.8 POLITICAL RISK SERVICES GROUP.....	25
3 ZPŮSOBY MĚŘENÍ KORUPCE A JEJICH ANALÝZA	26
3.1 EXPERTNÍ HODNOCENÍ	27
3.1.1 Governance Matters.....	27
3.1.2 International Country Risk Guide	29
3.1.3 Index globální integrity.....	31
3.1.4 Country Policy and Institutional Assessment	32
3.1.5 Bertelsmann Transformation Index.....	33
3.2 HODNOCENÍ ZALOŽENÁ NA PRŮZKUMECH VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ	34
3.2.1 Index plátců úplatků	34
3.2.2 Globální barometr korupce	36
3.2.3 Index transformace.....	37
3.2.4 Index růstu konkurenceschopnosti	38
3.3 SLOŽENÉ INDEXY	40
3.3.1 Index vnímání korupce	40
3.3.2 Evropský index kvality správy	42
3.4 HODNOCENÍ VYCHÁZEJÍCÍ Z OBJEKTIVNÍCH DAT	44
3.4.1 Index ekonomické svobody	44
3.4.2 Index V4.....	46
3.5 ZHODNOCENÍ UVEDENÝCH METOD	47
4 ANALÝZA MÍRY KORUPCE V ČR A KOMPARACE S NOVÝMI ČLENSKÝMI STÁTY EU.....	48
4.1 KORUPCE V ČR	48
4.1 KOMPARACE KORUPCE V ČR A NOVÝCH ČLENSKÝCH STÁTECH EU	54
5 KOMPARACE VYBRANÝCH METOD MĚŘENÍ KORUPCE	59
5.1 KOMPARACE VYBRANÝCH METOD MĚŘENÍ KORUPCE POMOCÍ KORELAČNÍHO KOEFICIENTU .	60
5.2 KOMPARACE VYBRANÝCH METOD MĚŘENÍ KORUPCE POMOCÍ KENDALLOVA KOEFICIENTU SHODY	62
ZÁVĚR.....	65
POUŽITÁ LITERATURA.....	67

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Klasifikace forem korupčního jednání	19
Tabulka 2: Ukazatele analýzy ICRG	30
Tabulka 3: Indikátory a subindexy v rámci GCI	39
Tabulka 4: Váhy subindexů v rámci GCI	39
Tabulka 5: Porovnání výsledků CPI v letech 2005 a 2014.....	55
Tabulka 6: Porovnání výsledků Indexu svoboda od korupce v letech 2005 a 2014	56
Tabulka 7: Porovnání výsledků Indexu kontrola korupce v letech 2005 a 2014	57
Tabulka 8: Porovnání výsledků Indexu transformace - Subindex korupce v letech 2005 a 2014	58
Tabulka 9: Shrnutí metod měření korupce	59
Tabulka 10: Hodnoty korelačních koeficientů v nových členských státech EU	61
Tabulka 11: Hodnoty Kendallova koeficientu.....	63

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Governance Matters 2014 - subindex Kontrola korupce	29
Graf 2: Index plátců úplatků v roce 2011	36
Obrázek 3: GBK 2013 - podíl respondentů, kteří se dopustili uplácení.....	37
Obrázek 4: Index vnímání korupce v roce 2015.....	43
Obrázek 5: Evropský index kvality správy 2013	44
Obrázek 6: Index ekonomické svobody 2016 – Svoboda od korupce	46
Graf 7: Vývoj CPI v ČR po roce 2005	49
Graf 8: Vývoj IEF a svobody od korupce v ČR	52
Graf 9: Nejvíce zkorumpované oblasti v ČR v roce 2013 dle GBK	53
Graf 10: Vývoj subindexů souhrnného indexu GM v ČR.....	54
Graf 11: Vývoj CPI v nových členských státech EU	56
Obrázek 12: Shluková analýza nových členských států EU.....	64

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

BPI	Index plátců úplatků
BTI	Bertelsmann Transformation Index
CPI	Index vnímání korupce
EQI	Evropský index kvality správy
GBK	Globální barometr korupce
GCI	Index růstu konkurenceschopnosti
GRECO	Skupina států proti korupci
HDP	Hrubý domácí produkt
IBRD	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj
ICRG	Mezinárodní průvodce rizika země
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
PRS	Servis politického rizika
TI	Transparency International
WB	Světová banka
WBG	Skupina světové banky
WEF	Světové ekonomické fórum

ÚVOD

Problematika korupce a jejího případného snižování se v posledních letech stala jedním z nejdiskutovanějších problémů současné společnosti. S negativními důsledky korupce na životy jednotlivců či celá společenství se v současné době potýkají všechny země světa, bez ohledu na jejich vyspělost či politický a náboženský systém. K nárůstu zájmu o tuto problematiku přispěla především média, která pravidelně informují o nových korupčních kauzách a poukazují tak na její rozšířenost a závažnost. Z těchto důvodů se začaly mezinárodní organizace, vlády jednotlivých zemí i jednotliví občané intenzivněji angažovat v boji proti korupci a usilovat tak o potlačení tohoto negativního jevu.

Problematickou se však jeví pouhá definice tohoto pojmu. Přestože v minulosti vznikla celá řada definic korupce, stále neexistuje jednotná a obecně používaná definice, která by byla akceptována širší odbornou i laickou veřejností. Problematice vymezení korupce se věnuje první kapitola této diplomové práce, ve které jsou uvedeny nejčastěji používané definice tohoto pojmu. Dále jsou v této kapitole popsány hlavní příčiny vzniku korupčního jednání a také nejčastější podoby korupčního chování.

Díky svému globálnímu charakteru se korupce stala předmětem zájmu nejen národních institucí v rámci jednotlivých zemí, ale také řady mezinárodních a nadnárodních organizací. Hlavní organizace, které se touto problematikou důkladněji zabývají, jsou popsány v druhé kapitole předkládané diplomové práce. Zmíněná kapitola vymezuje subjekty, které se věnují ať už boji proti korupci nebo samotnému měření její míry v rámci jednotlivých zemí. Správné určení míry a rozsahu korupce je nezbytnou podmínkou pro účinné potlačení tohoto negativního jevu. Kromě subjektů, které za účelem kvantifikace korupce realizují vlastní sběr dat, jsou v kapitole uvedeny také subjekty zveřejňující pouze výsledky různých průzkumů realizovaných jinými subjekty.

Právě na problematiku vymezení metod měření korupce je zaměřena tato diplomová práce, jejímž cílem je vymezení stávajících metod kvantifikace korupce, jejich vzájemná komparace a analýza výsledků uvedených metod pro podmínky České republiky.

Kvantifikovat míru korupce je však velmi obtížné, a to z důvodu ilegality korupčního jednání. Účastníci korupčních vztahů se proto snaží své jednání skrývat a zůstat tak v anonymitě. Ve většině případů je tedy velmi obtížné, či téměř nemožné, takové jednání odhalit a potrestat. Množství odhalených a potrestaných případů tak vypovídá spíše o schopnosti a ochotě státních orgánů bojovat proti korupci, než o samotném stavu korupce

v dané zemi. I přes tuto skutečnost existuje v současné době již celá řada postupů a metod, kterými lze míru korupce poměrně spolehlivě kvantifikovat. Některé z těchto metod jsou blíže popsány ve třetí kapitole. Kromě nejznámějších a nejčastěji používaných metod, jako je Index vnímání korupce, jsou zde popsány také některé méně známé a méně používané metody a postupy, jejichž výstupy jsou neméně kvalitní.

Problematika korupce se nevyhýbá ani ČR. Přestože se korupce v ČR vyskytovala již před rokem 1989, k intenzivnější snaze o její potlačení došlo až v 90. letech minulého století, kdy byla odhalena řada korupčních případů spojených s privatizačními a restitučními procesy. K intenzivnějšímu boji proti korupci v ČR přispělo také její přistoupení k EU v roce 2004, kdy byla ČR nucena přijmout řadu opatření s cílem transparentnějšího fungování veřejné správy, které by rovněž mělo vést k nižšímu výskytu korupce v ČR. Konkrétní přijatá opatření a zhodnocení zda a do jaké míry byla tato opatření účinná, je blíže popsáno ve čtvrté kapitole této práce. Prostřednictvím výsledků uvedených metod kvantifikace korupce je zde rovněž analyzován vývoj korupce v ČR po jejím vstupu do EU, včetně hlavních problémů a překážek bránících v současné době účinnějšímu boji s korupcí v ČR. V druhé části této kapitoly jsou výsledky jednotlivých metod pro ČR komparovány s výsledky států přistoupivších k EU v letech 2004, 2007 a 2013. Tato komparace slouží k doplnění představy o současném postavení ČR mezi novými členskými zeměmi, které se staly součástí EU společně s ČR, či o několik let později, a v řadě případů mají obdobný politický a historický vývoj.

S ohledem na skutečnost, že cílem uvedených metod je kvantifikace míry korupce v jednotlivých státech, lze předpokládat obdobné hodnocení zemí v žebříčcích těchto indexů. Zda k této shodě skutečně dochází, je ověřeno v závěrečné kapitole této práce, která je věnována komparaci uvedených metod kvantifikace korupce. Jednotlivé metody jsou komparovány prostřednictvím výsledků těchto metod pro členské státy Evropské unie, které se staly jejími členy v roce 2004, 2007 a 2013. Pro ověření, zda se uvedené metody v hodnocení nových členských států EU shodují, jsou v práci využity dva statistické nástroje – korelační analýza a Kendallův koeficient shody.

1 TEORETICKÉ VYMEZENÍ KORUPCE

Pro správnou analýzu korupčního jednání je primárně nezbytné si tento jev nejprve správně definovat, vymezit jakých podob může nabývat a jaké jsou hlavní příčiny jeho vzniku. Přestože se korupce řadí mezi nejdiskutovanější otázky současnosti, není problémem pouze dnešního světa. Tento problém se vyskytuje již od doby vzniku prvních organizovaných uskupení lidí. Její vznik je spojen především se vznikem států a státních zřízení a s rozvojem politiky a moci. I přes skutečnost, že se problematika korupce vyskytuje ve společnosti již dlouhodobě, jednoznačná definice tohoto pojmu stále neexistuje.

1.1 Vymezení pojmu korupce

Celosvětová rozšířenost korupce a značná rozmanitost korupčních praktik jsou hlavními důvody neexistence jednotné definice, která by byla všeobecně akceptována. Právě různé projevy korupčního jednání a jejich odlišné vnímání vedly k vytvoření různých definic podle společenského charakteru jednotlivých států, právního nazírání na tento problém nebo podle závažnosti pro společenské zřízení v daném státě. Názory a pohledy na korupci v jednotlivých státech jsou také ovlivňovány tradicemi, zvyky, morálkou či stavem společnosti. Co je v jednom státě označováno za korupci, může být jinde považováno za běžnou praxi. Kromě odlišného vnímání mezi státy, existují také rozdíly v posuzování korupce mezi jednotlivci. Co určitý jedinec považuje za projev laskavosti či vděčnosti, může jiný jedinec považovat za korupční jednání.

Původ samotného slova korupce vychází z latinského výrazu „*rumpere*“, který v překladu znamená zlomit, rozlomit, přetřhnout. Definice pojmu pak vychází z latinského slova „*corruptus*“, které znamená následek takového zlomu. Tento termín v překladu znamená znečištěný, zkažený, zvrácený, mravně zvrácený, zvrhlý či podplacený. Jde tedy o následek určitého nekalého jednání, které způsobí, že dotyčný je donucen ke změně jeho postojů, zásad a názorů. Za korupční jednání jsou tak považovány veškeré činnosti, ze kterých neoprávněná osoba získává prospěch, a za tento prospěch poskytuje materiální i nemateriální výhody tomu, kdo tento prospěch poskytuje. [3] [30]

Význam korupce lze také odvodit z latinských slov *do, et des* (dávám, abys dal), kdy za korupci je považován mravní úpadek, rozklad nebo prodejnost představitelů veřejného sektoru. Jedná se o zneužívání postavení, moci nebo autority veřejného činitele, za účelem soukromých zisků. Korupce se kromě veřejného sektoru objevuje samozřejmě i v sektoru soukromém. Korupční jednání je tedy takové „*jednání, při němž se vzájemně projevuje vůle dvou stran,*

podle níž jedna strana poskytuje odměnu hmotného či nehmotného charakteru za to, že jí druhá strana poskytne neoprávněné a jí požadované výhody“. [4]

Definováním pojmu korupce se také zabývaly či zabývají různé mezinárodní organizace. Světová banka popisuje korupci jako „*zneužití veřejné pravomoci k soukromému prospěchu*“. Velmi obdobnou definici používá také mezinárodní nezisková organizace Transparency International, která se zabývá bojem proti korupci. Ta definuje tento pojem jako „*zneužití veřejné funkce za účelem soukromého obohacení*“. Česká pobočka této organizace tuto definici dále rozšiřuje: „*Korupcí je takové jednání, kterým osoba v určitém kvalifikovaném postavení (volený zástupce, úředník zaměstnaný ve veřejné správě, zaměstnanec veřejného sektoru, ale i osoba na určité pozici v soukromém sektoru) zneužívá svého postavení k osobnímu obohacení nebo obohacení třetích osob, přičemž z tohoto jednání mohou mít přímý užitek osoby, které korupční jednání vyvolají, a vždy vzniká škoda do různé míry určitelné skupině fyzických i právnických osob*“. [15] [26]

Další vysvětlení pojmu korupce nabízí definice formulovaná IX. kongresem OSN v roce 1995. Podle této definice lze za korupci považovat „*úplatkářství nebo jiné chování ve vztahu k osobám, kterým byla svěřena odpovědnost ve veřejném či soukromém sektoru, které porušuje jejich povinnosti, vyplývající z jejich postavené veřejného činitele, soukromého zaměstnance, nezávislého agenta, a směřuje k získání nepatřičných výhod jakéhokoliv druhu pro ně samé nebo pro jiné*“. [1]

Z těchto uvedených definic lze vyvodit společné znaky korupčního chování. Za korupční chování lze považovat takové chování, které je záměrné a které se vědomě odchyluje od společensky závazných norem. Podstatou tohoto jednání je odměna za získání určité neoprávněné výhody. Jedním ze subjektů korupčního jednání je korumpující, který nabízí určitou odměnu za účelem získání osobního prospěchu nebo prospěchu pro další osoby. Druhým subjektem je korumpovaný, který je za poskytnutí či příslibení neoprávněné výhody odměňován. Ve specifických případech může korumpující subjekt být zároveň i subjektem korumpovaným. K tomu dochází, pokud tento subjekt disponuje takovou pravomocí a vlivem, kdy může v dané věci rozhodnout ve svůj prospěch. Subjekty korupčního jednání však nejsou pouze dvě strany. Existuje zde i třetí strana, která se korupčního jednání nedopouští, ale naopak je jím poškozená. Jedná se např. o účastníky veřejné soutěže, kteří mohou být poškozeni korupčním jednáním s cílem ovlivnit výsledky této soutěže. [30]

1.1.1 Vymezení pojmu korupce v ČR

Vláda České republiky definuje pojem korupce jako „*zneužití postavení spojené s porušením principu nestrannosti při rozhodování, motivované snahou po zisku*“. Existence korupce je projevem chyby v rozhodovacím, řídicím procesu. Schopnost institucí korupci potlačovat a bránit se jí je indikátorem kvality příslušných institucí a celého institucionálního systému jako takového. [13]

V právním řádu České republiky není samotný pojem korupce dosud definován. Obecná, ale také odborná veřejnost za synonymum tohoto pojmu často považuje pojem úplatkářství. Tento pojem obsahuje Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Trestní zákoník pod pojem úplatkářství zahrnuje přijetí úplatku, podplácení a nepřímé úplatkářství.

Přijetí úplatku se podle zákona dopustí ten „*kdo sám nebo prostřednictvím jiné osoby v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si nechá slíbit úplatek*“. Přijetí úplatku se také dopustí ten, „*kdo sám nebo prostřednictvím jiné osoby v souvislosti s podnikáním svým nebo s podnikáním jiné osoby pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si nechá slíbit úplatek*“. Přijetí úplatku se tedy dopouštějí osoby, které úplatek přijímají.

Trestný čin podplácení je spojen s druhou stranou korupčního vztahu, tedy s tím, kdo úplatek nabízí. Podplácení se dopustí ten „*kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, nebo kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek*“.

Nepřímé úplatkářství se týká osob, které se svým jednáním snaží ovlivnit chování jiné osoby. Nepřímého úplatkářství se dopustí ten, „*kdo žádá, dá si slíbit nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo za to, že tak již učinil*“.

Tento zákon také upravuje pojem úplatek. Úplatkem se rozumí „*neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není nárok*“. [37]

V trestním zákoníku jsou upraveny i další trestné činy, které lze považovat za korupční jednání. Takovým jednáním je například neoprávněné nakládání s osobními údaji, zneužití informace a postavení v obchodním styku, sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě, pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži a pletichy při veřejné dražbě.

Kromě výše zmíněné veřejnoprávní úpravy existuje v ČR také úprava soukromoprávní, kterou se zabývá Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Obchodní zákoník, v rámci ustanovení proti nekalé soutěži, upravuje zejména zneužívání pozic v soukromé oblasti vedoucí k nelegálnímu obohacení.

1.2 Příčiny vzniku korupce

Za základní příčinu vzniku korupčního jednání je všeobecně považována lidská touha po penězích, materiálních statcích, osobním úspěchu apod. Tato touha se projevuje v kterémkoli společenství na světě. Ale vzhledem k tomu, že rozsah korupčního jednání se v jednotlivých státech liší, je toto vysvětlení nedostačující. V některých zemích lze korupci považovat za nahodilý jev, který můžeme pokládat za selhání jednotlivce. Naproti tomu jinde je korupce rozšířena natolik, že ovlivňuje právní, politické i hospodářské fungování celé společnosti. Z těchto důvodů je korupce považována za problém jak jednotlivců, tak problém systémů a institucí, což lze odůvodnit čtyřmi vzájemně propojenými faktory. Těmito faktory jsou tzv. **strukturální kořeny korupce**, které vytvářejí korupční prostředí.

- **Monopolizující efekt** – pokud na trhu existuje několik firem, které tento trh kontrolují, může vzniknout zájem státu, aby určité statky a služby poskytoval pouze omezený počet těchto soukromých firem. S rostoucím počtem firem, které mohou poptávku státu uspokojit, roste také korupční prostředí a předpoklad korupčního jednání s cílem získat tuto státní zakázku. Korupční prostředí však vzniká i v opačném případě, kdy na trhu existuje pouze několik málo firem, které jsou schopny plnit požadavky státu. Firmy jsou si vědomy nedostatečné konkurence na trhu, a proto může docházet k poskytování nekvalitních statků a služeb, nadhodnocování jejich ceny, nedodržování stanovených termínů apod. V tomto případě je korupční jednání spojeno s tolerováním těchto činností ze strany státu.
- **Široké rozhodovací pravomoci v rukou jednotlivců a organizací** – jestliže držitelé pravomocí nejsou dostatečně kontrolováni, vzniká riziko zneužití těchto pravomocí.
- **Nedostatek transparentnosti** – existuje úzký okruh osob s nadanou autoritou, která snižuje možnost kontroly těchto osob. Jedná se např. o osoby zavázané tajemstvím nebo o osoby se speciálními znalostmi a vědomostmi.
- **Asymetričnost** – ke vzniku korupčního prostředí také napomáhá dysfunkce právního, administrativního, kulturního, ekonomického a politického systému. [10]

Kromě těchto faktorů existuje celá řada dalších podnětů, které fungování korupčního prostředí umožňují a tím přímo napomáhají vzniku korupčního jednání. Mezi tyto prokorupční faktory patří zejména: [10] [11] [17]

- **Výše úplatku** – tento faktor úzce souvisí s již zmiňovanou lidskou touhou po penězích a materiálních statcích. Pokud tuto úvahu aplikujeme absolutně, dojdeme k závěru, že každý člověk je úplatný. Záleží pouze na okolnostech a na individuálně určené hranici, za kterou již člověk nedokáže úplatku odolat.
- **Normativní systém** – pokud existuje oficiální systém norem a pravidel, upravujících fungování společnosti, je pravděpodobnost vzniku korupčního chování nižší. Výklad těchto norem musí být zároveň jednoznačný.
- **Způsob fungování administrativy** – vysoká míra byrokracie, nejasnost a konfliktnost ve fungování státní správy a samosprávy, či neefektivnost a zdoluhavost administrativního procesu vedou ke zvýšení pravděpodobnosti vzniku korupčního jednání.
- **Systém kontroly a sankcí** – jestliže kontrolní systém dostatečně nefunguje, nebo je dokonce sám zkorumpovaný, je možnost odhalení korupčního jednání nízká. Motivaci ke korupci také zvyšují nedostatečné sankce za takové jednání.
- **Korupční tradice** – v některých zemích je korupce považována za naprosto normální a běžný jev. Lidé si bez korupce nedokáží fungování společnosti představit, a tak se korupční chování očekává.
- **Kvalita státní správy** – úředníci, kteří jsou kvalifikovaní, loajální ke svému úřadu a dostatečně finančně ohodnocení, jsou méně náchylní ke korupčnímu jednání.
- **Chudoba** – do určité míry je opakem předchozího faktoru. Nízké platy úředníků či sociální nejistota vyvolávají snahu snížit chudobu prostřednictvím postranních aktivit. Významným faktorem je také chudoba občanů, kteří postupem času ztrácí důvěru v pomoc od státních institucí, a ve snaze zlepšit svou životní situaci se uchylují k uplácení.
- **Účast na politice** – nízká volební účast a neexistence protestních akcí namířených proti zkorumpovaným jedincům, může vést k jejich znovuzvolení. Ti poté získávají pocit o neomezených možnostech využívání svého postavení k osobnímu prospěchu.

- **Klientelismus** – částečně vychází ze zvyků v dané společnosti. Projevuje se snahou vyřizovat občanské záležitosti zákulisní cestou (tj. mimo pořadí, mimo pracovní dobu atp.) prostřednictvím rodinných příslušníků či známých.
- **Hodnotový žebříček** – čím více osob má ve svém hodnotovém žebříčku na prvních místech osobní prospěch, touhu rychle zbohatnout atd., tím vyšší je pravděpodobnost vzniku korupčního jednání.
- **Korupční vzory** – pokud jsou lidé přesvědčeni, že úředníci i ostatní lidé ve společnosti jsou zkorumpovaní, stávají se náchylnějšími ke korupci i oni.
- **Vliv médií** – objektivní a seriózní informace mají významný vliv na veřejné mínění, tedy i na vnímání korupce ve společnosti.

1.3 Klasifikace korupce

Jednotlivé formy korupce lze klasifikovat podle celé řady hledisek. Nejzákladnějším a nejjednodušším je členění korupce **dle rozsahu a intenzity korupčního jednání**. Podle tohoto kritéria je rozlišována malá a velká korupce. [3]

- **Malá (bagatelní) korupce** – tato forma se ve společnosti vyskytuje každý den. Jejím cílem není získání zvláštních výhod pro jednotlivce, ale snaha o usnadnění některých životních situací. Nejtypičtějším případem je podplácení policistů při spáchání dopravního přestupku nebo podplácení níže postavených úředníků. Výše úplatků je v tomto případě velmi nízká, a proto není malá korupce považována za nebezpečnou. Díky své vysoké rozšířenosti však může způsobovat vyšší škody než velká korupce. Často je také existence malé korupce podmínkou pro fungování korupce velké.
- **Velká (závažná) korupce** - případy tohoto typu nejsou ve většině zemí příliš časté. Úplatky a zisky plynoucí z korupčního jednání jsou však značně vyšší. Součástí tohoto jednání jsou často vysoce postavení představitelé veřejného a soukromého sektoru, kteří zneužívají veřejných prostředků, proto má tato forma značné negativní dopady na společnost. Velká korupce je také typická vysoce promyšlenou a organizovanou strukturou, a proto lze jen těžko odhalit.

Takto uvedená klasifikace korupce podle rozsahu a intenzity korupčního jednání lze aplikovat na všechny typy korupce. Pro korupci ve veřejném sektoru, která má pro ekonomickou a mravní stabilitu zásadnější význam než korupce v soukromém sektoru, se ke klasifikaci používá specifický přístup. Hlavním kritériem této klasifikace pak je **využití**

soukromých prostředků k ovlivňování veřejných rozhodnutí. V tomto případě lze tedy korupci ve veřejném sektoru rozčlenit na: [8] [15]

- **Administrativní korupci** – tento typ představuje platby poskytované veřejným činitelům. Administrativní korupci lze definovat jako „*kroky jednotlivců, skupin či firem ve veřejném i soukromém sektoru, směřující k ovlivnění zákonů, předpisů a vyhlášek k vlastnímu prospěchu cestou nezákonného a neprůhledného poskytování soukromých výhod veřejným činitelům*“. Tato korupce může probíhat „podle pravidel“ nebo „proti pravidlům“. V prvním případě dostává úředník neoprávněnou odměnu za poskytnutí služby, kterou běžně smí poskytnout. V druhém případě je odměna udělována za služby, které úředník ze zákona nesmí poskytnout. [30]
- **Vlivovou korupci** – v tomto případě má jednotlivec či firma schopnost ovlivnit tvorbu základních pravidel (zákonů, nařízení, regulací) pouze na základě svého vlivu, nemusí tedy poskytovat úplatky. Tento vliv může vyplývat například z velikosti firmy nebo z úzkých kontaktů s představiteli veřejného sektoru.
- **Ovládnutí státu (state capture)** – u tohoto typu soukromé subjekty ovládají legislativní procesy. Dochází například ke zneužívání legislativní moci, kontrole veřejných institucí pro soukromý prospěch nebo pro trestnou činnost, korupci v soudních řízeních, zneužití veřejných zdrojů pro financování politických kampaní, zneužití auditu, vyšetřování a dozoru, nebo ke korupci médií.

Pod pojem korupce lze v širším slova smyslu zahrnout také nepotismus, klientelismus a prodej pozic. V těchto případech dochází ke zvýhodnění zúčastněných osob na úkor ostatních, přičemž získané výhody mají často nefinanční charakter (např. zisk výhodného zaměstnání, rychlejší kariéerní růst, přístup k informacím, podíl na rozhodování apod.).

- **Nepotismus** – význam pochází z italského slova „*nepos*“, tj. vnuk. Nepotismus bývá také označován jako příbuzenská korupce. Jeho podstatou je prosazování rodinných příslušníků a oblíbenců do lukrativních a společensky vlivných pozic, čímž dochází k posílení postavení osoby, která se nepotismu dopouští. Samotné prosazování vlastních příbuzných bez nároků na odměnu však nelze považovat za korupční chování. Za korupci jsou označovány až případy, kdy je zmíněné prosazování podmíněno poskytnutím okamžité či budoucí protislužby, jejíž hodnotu lze penězně vyjádřit.

K nepotismu lze přiřadit také **klientelismus**, který představuje zvýhodňování či upřednostňování přátel a spřízněných osob. Většinou se jedná o vzájemný vztah mezi závislými klienty a jejich patronem, který svým klientům, výměnou za jejich podporu, poskytuje určité výhody. Typickým příkladem je patron, který si zajišťuje volební hlasy tím, že klientům slibuje např. lepší postavení, lepší platové podmínky apod.

- **Prodej pozic** – v tomto případě dochází k upevňování a rozšiřování vlivu jedince prostřednictvím placeného protěžování. Tento jedinec je v pozici, ve které má možnost rozhodovat o pracovních pozicích. Tyto pozice poté obsazuje na základě úplatků, které získává od jednotlivých zájemců o tyto pozice.

Kromě výše uvedených kritérií existuje řada dalších možností, jak lze korupční jednání klasifikovat. Některé z těchto možností obsahuje Tabulka 1.

Tabulka 1: Klasifikace forem korupčního jednání

Kritérium klasifikace korupce	Forma korupce
Intenzita páčání, rozsah a závažnost korupce	<ul style="list-style-type: none"> • malá korupce • velká korupce
Využití soukromých prostředků k ovlivňování veřejných rozhodnutí	<ul style="list-style-type: none"> • administrativní korupce • vlivová korupce • ovládnutí státu
Existence dohody mezi aktéry korupce	<ul style="list-style-type: none"> • přímá korupce • nepřímá (zprostředkovaná) korupce
Charakter subjektů korupčního vztahu	<ul style="list-style-type: none"> • individuální korupce • organizovaná korupce
Četnost korupčních vztahů	<ul style="list-style-type: none"> • ojedinělá korupce • recidivující korupce
Původ aktérů korupce	<ul style="list-style-type: none"> • domácí korupce • importovaná korupce
Teritorium rozsahu korupce	<ul style="list-style-type: none"> • regionální korupce • národní korupce • mezinárodní korupce

Zdroj: zpracováno dle [30]

V souvislosti s korupcí jsou také často zmiňovány dva jevy, které samy o sobě korupcí nejsou, ale které napomáhají k vytvoření vhodného prostředí a příležitostí ke korupčnímu jednání. Jedná se o lobbying a střet zájmů.

- **Střet zájmů** – ke střetu zájmů dochází v případech, kde se soukromé zájmy jednotlivce mohou dostat do střetu s výkonem určitého zaměstnání nebo funkce, která tato osoba zastává. Může k němu docházet jak u veřejných činitelů, tak i u soukromých subjektů. Jestliže dochází ke střetu zájmů, riziko vzniku korupčního jednání se zvyšuje, avšak střet zájmů sám o sobě nelze považovat za korupci.
- **Lobbying** – představuje prosazování zájmů určité skupiny v rámci politického procesu, tedy při schvalování legislativních norem nebo exekutivních rozhodnutí. Lobbyování se mohou účastnit např. politické strany, firmy, zájmová hnutí či regionální iniciativy. Ve většině demokratických zemích je tato činnost pokládána za legální. Existuje zde však riziko, že pro dosažení svých cílů budou lobbyisté používat také korupci. Z tohoto důvodu existují v mnoha zemích pravidla, podle kterých se lobbyisté musí řídit, aby lobbování probíhalo transparentně a bylo kontrolovatelné. Tyto pravidla mají podobu např. povinné registrace profesionálních lobbyistických skupin, dodržování etického kodexu apod. [29] [30]

2 SUBJEKTY ZABÝVAJÍCÍ SE PROBLEMATIKOU KORUPCE

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, korupce se více či méně vyskytuje po celém světě a ohrožuje tak celou společnost. Díky tomu se stala předmětem zájmu nejen jednotlivých států, ale také řady mezinárodních a nadnárodních organizací, které připravují a realizují množství činností v boji proti korupci. Jedná se např. o uzavírání mezinárodních antikorupčních smluv, sdružování v mezinárodních organizacích, přijímání programových dokumentů či výzkum a analýza korupce, včetně měření míry korupce. V následující části práce jsou uvedeny nejvýznamnější organizace, které se problematice korupce věnují.

2.1 Světová banka

Světová banka (World Bank, WB) byla založena na konferenci v Bretton-Woods v roce 1944 jako Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (International Bank for Reconstruction and Development, IBRD), jejímž původním cílem bylo poskytovat zemím pomoc při obnově válkou zničeného hospodářství, prostřednictvím poskytování dlouhodobých úvěrů. Později se k IBRD připojily Mezinárodní asociace pro rozvoj (International Development Association, IDA), Mezinárodní finanční korporace (International Financial Corporation, IFC), Multilaterální agentura pro investiční záruky (Multilateral Investment Guarantee Agency, MIGA) a Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů (International Center for Settlement of Investment Disputes, ICSID), které vytvořily tzv. **Skupinu světové banky (The World Bank Group, WBG)**. Jejím hlavním cílem je v současnosti snížení chudoby ve světě prostřednictvím podpory udržitelného ekonomického rozvoje. [32] [33]

Přestože hlavním cílem této organizace je snižování chudoby ve světě, velmi výrazně se také věnuje boji proti korupci. A to z toho důvodu, že korupce byla Světovou bankou označena jako největší překážka ekonomického a sociálního rozvoje a je tedy jedním z faktorů, který brání snižování chudoby. Aktivity zaměřené na boj proti korupci probíhají ve čtyřech hlavních oblastech. Jedná se o:

- 1) Prevence proti podvodům a korupci v projektech Světové banky.
- 2) Pomoc zemím, které požádali o pomoc při boji s korupcí.
- 3) Hlavní proud zaměřený na korupci v samotné organizaci.
- 4) Aktivní podpora v mezinárodním úsilí k omezení korupce.

Mezi tyto aktivity patří především vytváření a uplatňování strategií a institucionálních reforem, které by měly minimalizovat riziko výskytu korupce. Součástí těchto reforem je např.

zlepšení finanční regulace, dohledu a způsobů odhalování korupce, zvýšení transparentnosti rozhodování ve veřejném sektoru, nebo budování stabilního a otevřeného tržního prostředí, které je nezbytné pro získání důvěry investorů, jejichž investice napomáhají k ekonomickému růstu. Ke snižování korupce přispívá Světová banka také svou poradenskou činností, v rámci které pomáhá zemím zdokonalovat jejich hospodářskou a sociální politiku, daňový systémy nebo oblast veřejných zakázek. [30]

2.2 Transparency International

Transparency International (TI), založena v roce 1993, je mezinárodní nevládní organizace, jejíž hlavní vizí je svět, ve kterém se nebude korupce vyskytovat ve vládách, v obchodních činnostech, v občanské společnosti ani v každodenním životě lidí. TI se prezentuje jako nezávislá, nezisková organizace bez jakýchkoli politických nebo náboženských cílů a zároveň klade velký důraz na demokracii, solidaritu, spravedlnost, odpovědnost a především na transparentnost ve svých činnostech, jak je ostatně patrné z jejího názvu.

Od svého založení TI aktivně vystupuje proti korupci a prostřednictvím sjednocování státní správy, soukromého sektoru a veřejnosti usiluje o vybudování mezinárodního protikorupčního systému. V současné době má po celém světě více než 100 poboček (včetně ČR), díky kterým může navazovat spolupráci s vládami jednotlivých zemí a prosazovat v nich antikorupční opatření a strategie, které jsou nezbytné pro potlačení korupce. Další významnou oblastí působení TI je její informační činnost, díky které usiluje o zvyšování podvědomí o korupci a o snižování její tolerance. Jedná se hlavně o komunikaci s médii a veřejností, organizování konferencí a seminářů a publikování různých průzkumů, analýz, stanovisek a jiných informačních materiálů. Neméně významnou činností je také každoroční konstrukce indexu vnímání korupce CPI (viz. kapitola 3.3). [25] [30]

V budoucnosti se chce TI zaměřit na tři hlavní priority, které zveřejnila ve své Strategii 2020. První prioritou jsou lidé a partneři, druhou prevence, prosazování a spravedlnost a třetí prioritou je silné hnutí. V oblasti lidé a partneři jde především o podporu skupin a jednotlivců, aby se systematickým a trvalým způsobem dožadovali odpovědnosti, zaměření se na strategicky postavené osoby, které jsou přímo dotčeny korupčním jednáním, a které se chtějí podílet na protikorupčních aktivitách a podpora těm, kteří již proti korupci bojují, aby pokračovali ve svém úsilí. Aktivity v oblasti prevence, prosazování a spravedlnosti budou zaměřeny na zlepšování protikorupčních opatření, na posilování systémů prevence korupce a na podporu institucí, které se podílejí na prosazování práva a spravedlnosti. V rámci oblasti silné hnutí chce být TI příkladem v boji proti korupci, lépe pochopit jak s korupcí bojovat,

zaměřit se na využívání a posílení svého vlivu či usilovat o zavádění inovací ve svých činnostech. [24]

2.3 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Tato organizace vznikla v roce 1961 transformací Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (Organisation for European Economic Co-operation, OEEC). V současnosti je tvořena 34 nejrozvinutějšími státy světa, které přijaly principy demokracie a tržní ekonomiky. Hlavním cílem **OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development)** je pomáhat ekonomickému rozvoji, snižování nezaměstnanosti a stabilizace a rozvoj mezinárodních finančních trhů členských zemí.

Kromě jiných aktivit OECD také iniciovalo a přijalo Konvenci proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních obchodních transakcích (Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions), jejímž cílem je boj proti korupci v mezinárodním obchodě a vyrovnání podmínek hospodářské soutěže pro všechny firmy. Státy, které tuto konvenci přijaly, se zavázaly přijmout taková legislativní opatření, aby osoby korumpující veřejné činitele v zahraničí byly trestně stíhány i ve své zemi.

Další významnou aktivitou OECD je provozování systému **AnCorr (OECD Anti-Corruption Ring Online)**. Jedná se o informační web, na němž jsou zveřejňovány informace z oblasti boje proti korupci jako např. realizované průzkumy, stanoviska analytiků, aktuality a reportáže z jednotlivých států apod. Hlavním účelem tohoto webu je zvyšovat informovanost vlád a občanů o situaci v boji proti korupci. [30]

2.4 Skupina států proti korupci

Skupina států proti korupci (Group of States against Corruption, GRECO) byla založena Radou Evropy v roce 1999 s cílem monitorování dodržování antikorupčních standardů Rady Evropy ze strany členských států prostřednictvím vzájemného hodnocení a tlaku. Členství ve skupině však není podmíněno členstvím v Radě Evropy. Ke skupině se automaticky připojují státy, které podepsaly Trestněprávní či Občanskoprávní úmluvu proti korupci. V současnosti je členem 48 evropských států a Spojené státy americké. Česká republika je členem skupiny od roku 2002.

Hlavní činností skupiny je monitorování implementace, rozvíjení a kontroly jednotlivých antikorupčních instrumentů Rady Evropy. GRECO dále napomáhá zlepšovat schopnost členských zemí v boji s korupcí tím, že upozorňuje na nedostatky v národních antikorupčních

politikách nebo tím, že poskytuje podporu pro dosažení potřebné legislativy, institucionálních a praktických reforem. GRECO také umožňuje členským státům sdílet své praktické zkušenosti s prevencí a detekcí korupce. [18]

2.5 Světové ekonomické fórum

Světové ekonomické fórum (World Economic Forum, WEF), založené v roce 1991, je nezávislá mezinárodní organizace usilující o zlepšení stavu světa zapojováním podniků, předních politiků a akademiků do utváření globálních, regionálních a průmyslových agend. Nejedná se o klasickou mezinárodní organizaci mezivládního typu, jelikož členové fóra nejsou zástupci národních vlád a financování je založeno na příspěvcích partnerských subjektů soukromého sektoru. Podle zakladatel WEF, profesora Klause Schwaba, vyplývá jeho potřeba z rostoucí komplexity a vzájemné závislosti prvků globalizovaného světa, ve kterém se stírají hranice mezi ekonomickými, sociálními a politickými problémy.

WEF pravidelně sleduje současné světové dění a trendy, z nichž vytváří řadu analýz a zpráv, které detailně zkoumají současné globální problémy. Nejznámějšími jsou Zpráva o světové konkurenceschopnosti (Global Competitiveness Report) a Zpráva o globálních rizicích (Global Risk Report). V současnosti se také WEF podílí na iniciativě Partnerství proti korupci (Partnering Against Corruption Initiative), jejímž cílem je omezování korupce a dalších tržních rizik a zvyšování transparentnosti. [14] [36]

2.6 Freedom House

Freedom House, založeno v roce 1941, je americká nezisková nevládní organizace podporující rozšiřování svobody a demokracie po celém světě. Organizace funguje na základě finančních prostředků získaných od soukromých nadací, jednotlivců nebo od demokratických vlád. Kromě americké vlády získala organizace dotace i od zemí EU, Austrálie, Fondu OSN pro demokracii aj. Tyto finanční prostředky však nejsou určeny pro financování výzkumů ani analýz, které instituce provádí, aby byla zaručena jejich objektivita a nestrannost.

Freedom House směřuje svou činnost do osmi hlavních oblastí omezující lidskou svobodu a demokracii. Těmito oblastmi jsou lidská práva, občanská společnost, svoboda projevu, internetová svoboda, svobodné volby, svoboda náboženského vyznání, práva menšin a právní stát, mezi jehož hlavní překážky patří také korupce. [7]

2.7 Gallup International Association

Gallup International Association je přední světovou organizací zabývající se průzkumem trhu a veřejného mínění. Organizace je tvořena 76 nezávislými výzkumnými organizacemi po celém světě, přičemž každý stát smí být zastupován pouze jednou společností. V případě ČR je to Mareco s.r.o. zaměřující se na sběr, zpracování a vyhodnocování dat nutných pro marketingová rozhodnutí.

Gallup International Association provádí např. výzkumy veřejného mínění, výzkumy spojené s problémy třetího světa, marketingové a mediální výzkumy ale také analýzy z oblastí informačních a komunikačních technologií, zdravotnictví, ekonomiky apod. Organizace také velmi často spolupracuje a zpracovává průzkumy pro řadu mezinárodních organizací, jako jsou Mezinárodní Červený Kříž, Světová banka, Světové ekonomické fórum, Transparency International aj. Například ve spolupráci s TI každoročně vypracovává Global Corruption Barometer (viz. kapitola 3.2), který zkoumá názory široké veřejnosti na problematiku korupce v jejich zemi. [12] [31]

2.8 Political Risk Services Group

Hlavním zaměřením **Political Risk Services Group (PRSG)** je oblast politických rizik. V této oblasti nabízí dva různé produkty – Servis politického rizika (Political Risk Services, PRS) a Mezinárodního průvodce rizika země (International Country Risk Guide, ICRG). V případě PRS jsou výstupem předpovědi a hodnocení podnikatelského rizika v dané zemi. Pravděpodobnost rizika je rozdělena do tří režimů a pro každý režim je stanovena pravděpodobná úroveň politické nestability a 11 typů intervencí, které mohou pozitivně ovlivnit podnikatelské prostředí v dané zemi. Součástí výstupů jsou také informace o současném i budoucím vývoji investičního klimatu v zemi nebo informace o skupinách a organizacích, které s největší pravděpodobností mohou ovlivňovat míru politických rizik v této zemi.

ICRG systém hodnocení rizika posuzuje země na základě politických, ekonomických a finančních zdrojů rizika. Tento systém každý měsíc provádí hodnocení politické stability zemí na základě různých složek politického rizika. Mezi tyto složky patří např. politická stabilita, socioekonomické podmínky, měnová stabilita, legislativní systém a také korupce. [20]

3 ZPŮSOBY MĚŘENÍ KORUPCE A JEJICH ANALÝZA

Velmi důležitým faktorem pro efektivní boj s korupcí je schopnost tento jev účinně měřit a zjišťovat míru korupce v daném území. Přestože v současnosti existuje několik možností, kterými lze míru korupce odhadovat, je měření korupce velmi obtížnou záležitostí. Vzhledem k povaze korupčního jednání existuje pouze velmi omezené množství běžně dostupných statistických (tzv. tvrdých) dat využitelných pro určení míry korupce. Zdrojem těchto tvrdých dat mohou být například oficiální policejní či soudní statistiky. Díky těmto statistikám je možné zjistit počet odhalených a objasněných trestných činů souvisejících s korupcí a s jistým časovým zpožděním také počet soudních procesů vedených v souvislosti s korupcí včetně počtu potrestaných osob. Podle Ministerstva vnitra ČR však bývá odhaleno a odsouzeno zpravidla pouze 1% korupčních trestných činů. Tyto statistiky tedy spíše vypovídají o schopnosti a ochotě státních orgánů odhalovat a trestat korupci, než o stavu korupce v dané zemi. [13]

Pro zjišťování míry korupce jsou tedy více využívány indikátory založené na tzv. měkkých datech, které jsou získávány prostřednictvím klasických kvalitativních sociologických postupů, jako jsou např. sociologické průzkumy nebo dotazníková šetření. Takto získaná kvalitativní hodnocení lze následně kvantifikovat a převést do podoby indexů, které již vypovídají o míře korupce v dané zemi. Některé z těchto indexů mají unikátní povahu a jsou tedy jedinečné, neboť byly konstruovány s cílem postihnout pouze daný, konkrétní účel. Jiné indexy jsou naopak složené, kompozitní a představují tak komplexní a propracované metodiky využívané pro dlouhodobé měření korupce. V této kapitole jsou uvedeny i některé indexy, jejichž primárním cílem není měření korupce, ale přesto se problematikou korupce zabývají. Tyto indexy primárně sledují jiné faktory, které však mohou být korupcí přímo ovlivňovány (např. fungování státní správy, kvalita politik, konkurenceschopnost země aj.).

Podle způsobu sběru a vyhodnocování dat můžeme studie a analýzy rozčlenit do čtyř základních skupin: [30]

- Expertní hodnocení založená na názorech expertů.
- Průzkumy veřejného mínění prováděny v rámci firem a mezi obyvateli.
- Studie a analýzy vycházející ze složených indexů.
- Kardinální odhady rozsahu korupce vycházející z objektivně měřitelných dat.

3.1 Expertní hodnocení

Metody kvantifikace korupce založené na hodnocení expertů, kterými mohou být např. ratingové agentury nebo konzultanti mezinárodních institucí, nejčastěji vyjadřují míru ekonomického, politického a finančního rizika země, případně se zaměřují na hodnocení transparentnosti podnikatelského prostředí státu určené pro potřeby zahraničních investorů. Tyto indexy tedy zahrnují řadu faktorů ovlivňujících prostředí v dané zemi, přičemž míra korupce je pouze jedním z nich.

3.1.1 Governance Matters

Typickým příkladem metody založené na hodnocení expertů je souhrnný index **Governance Matters (GM)**, který každoročně zpracovává a zveřejňuje Světová banka. Tento souhrnný index je výsledkem několika stovek různých individuálních pozorování prováděných zhruba třemi desítkami organizací po celém světě. Těmito organizacemi jsou např. poradenské firmy, politické a obchodní organizace odhadující riziko, univerzity či nevládní organizace sledující kvalitu správy. Sledované ukazatele jsou rozděleny do třech základních skupin, přičemž každá skupina obsahuje dva tzv. **Indexy institucionální kvality správy (Index of Institutional Quality, IIQ)**, které tvoří výsledný souhrnný index GM. [35]

1) Procesy, kterými jsou vlády vybírány, kontrolovány a případně nahrazovány

- **GM1 – Hlas a zodpovědnost** – zachycuje, do jaké míry jsou občané schopni podílet se na výběru vlády, je-li možná svoboda projevu, svoboda sdružování a existují-li v zemi svobodná média.
- **GM2 – Politická stabilita a absence násilí a terorismu** – odráží pravděpodobnost, se kterou dojde k destabilizaci nebo svržení vlády protiústavními nebo násilnými prostředky, zahrnujícími politicky motivované násilí a terorismus.

2) Schopnost vlády formulovat a efektivně zavádět „zdravou“ politiku

- **GM3 – Výkonnost (účinnost) vlády** – zachycuje vnímání veřejných a státních služeb, včetně jejich kvality, stupně jejich nezávislosti na politických tlacích, tvorby a realizace politik a také schopnosti vlády dostát svým závazkům.

- **GM4 – Kvalita regulací** – představuje schopnosti vlády formulovat a implementovat vhodné strategie a předpisy, které umožňují a podporují rozvoj soukromého sektoru.

3) Respekt občanů a státu před institucemi, které řídí ekonomické a sociální procesy mezi nimi

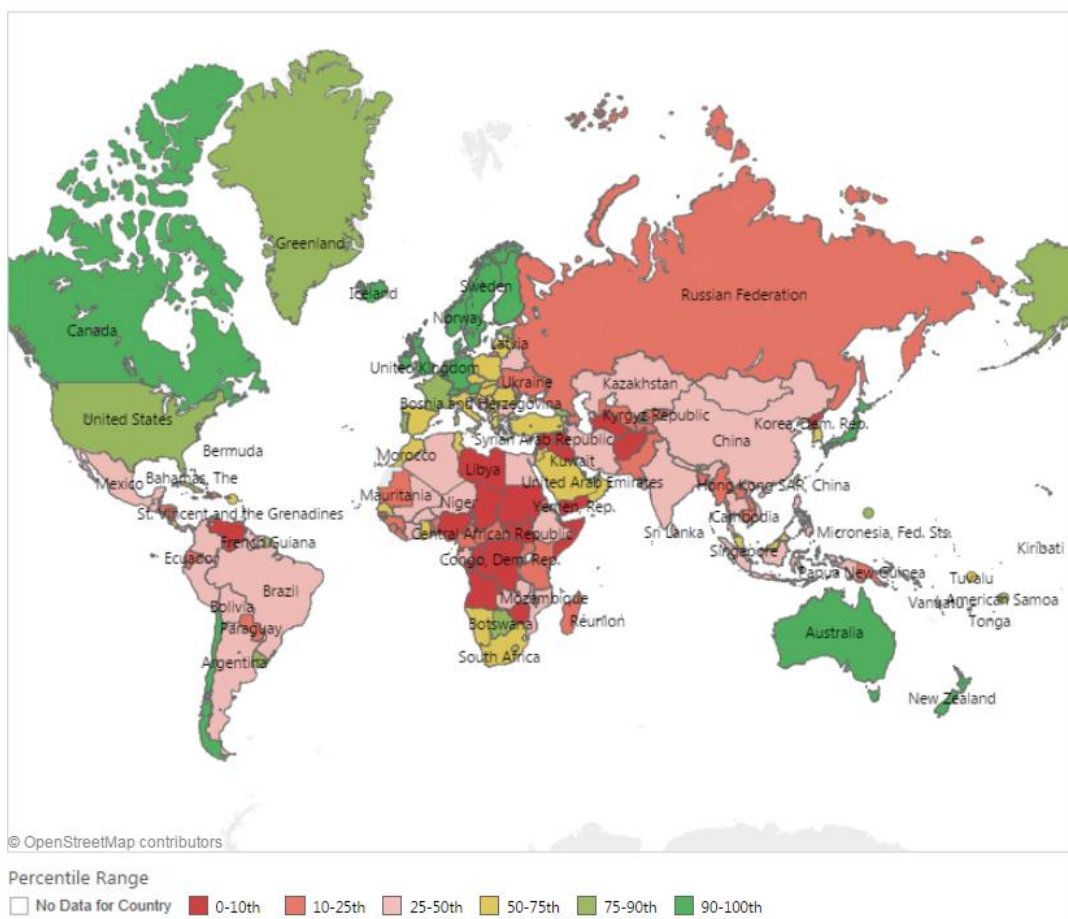
- **GM5 – Právní stát** – odráží důvěru v dodržování právního řádu společnosti, smluvních závazků, vlastnických práv, fungování policie a soudů nebo také pravděpodobnost kriminality a násilí.
- **GM6 – Kontrola korupce** – zachycuje, do jaké míry je výkon veřejné moci motivován soukromým ziskem, či riziko ovládnutí státu. Respondentům jsou kladeny otázky týkající se míry závažnosti korupce, důvěry veřejnosti ve finanční poctivost politiků, nutnosti a frekvence firem poskytovat úplatky či hodnocení a vnímání protikorupčních opatření.

Každý z těchto indexů může nabývat hodnot z intervalu $<-2,5; 2,5>$, přičemž výsledná hodnota indexu je dána statistickým výsledkem prováděného pozorování. Čím je hodnota indexu vyšší, tím lépe je daná oblast vnímána s ohledem na celkovou kvalitu správy. Výsledná hodnota souhrnného indexu GM je poté dána prostým průměrem těchto šesti ukazatelů.

Výsledky posledního průzkumu z roku 2014 pro dílčí index GM6 – Kontrola korupce jsou znázorněny na Obrázku 1. Na tomto schématu jsou země barevně odlišeny podle dosaženého percentilového¹ umístění. Nejlépe hodnocenými státy byly Nový Zéland a Dánsko s hodnotou 2,3 bodu a dále Finsko, Norsko a Švýcarsko s hodnocením 2,2 bodu. Naopak nejhůře byla kontrola korupce hodnocena v afrických rozvojových zemích. Konkrétně v Rovníkové Guinece (-1,8 bodu), v Somálsku (-1,7 bodu), v Jižním Súdánu a v Libyi (-1,6 bodu). [35]

---

¹ Jedná se o relativní umístění vzhledem k ostatním posuzovaným státům na stupnici 0 – 100, přičemž 100 je nejvyšší umístění.

Obrázek 1: Governance Matters 2014 - subindex kontrola korupce

Zdroj: [35]

3.1.2 International Country Risk Guide

Studie ICRG, pravidelně zpracovávána organizací Political Risk Services Group již od roku 1980, se zabývá hodnocením rizik ve zhruba 140 zemích světa. Výstupem této studie je analýza celkové rizikovosti prostředí v jednotlivých zemích. Zároveň jsou vydávány jednoleté a pětileté projekce, které obsahují nejhůrší možný a nejlepší možný scénář vývoje v těchto zemích. Přístup k těmto výsledným analýzám a projekcím je však zpoplatněn.

Celkové, kompozitní riziko země je stanoveno za pomoci tří dílčích indexů, které na základě řady ukazatelů (viz Tabulka 2) hodnotí politická, finanční a ekonomická rizika v dané zemi. Jedním z těchto ukazatelů spadajících pod politická rizika je také korupce. Každému z těchto ukazatelů je určen maximální počet bodů, který představuje jejich váhu, resp. důležitost konkrétního ukazatele pro celkové riziko země. Poté je těmto ukazatelům stanoven počet bodů dle jejich potenciální rizikovosti, přičemž maximální počet bodů představuje nejnižší potenciální riziko a nulový počet bodů nejvyšší potenciální riziko. Dílčí indexy politického, finančního a ekonomického rizika jsou poté dány součtem bodových ohodnocení příslušných ukazatelů. Ke stanovení kompozitního rizika země se poté použije následující vzorec:

$$\text{CRR} = 0,5 * (\text{PR} + \text{FR} + \text{ER}),$$

kde: **CRR** (Composite risk ratings) = kompozitní hodnocení rizika,
PR (Political risk ratings) = hodnocení politických rizik,
FR (Financial risk ratings) = hodnocení finančních rizik,
ER (Economic risk ratings) = hodnocení ekonomických rizik.

Hodnota CRR může nabývat hodnot od 0 do 100, přičemž interval 0 až 49,9 značí velmi vysoké riziko, interval 50 až 59,9 vysoké riziko, interval 60 až 69,9 kontrolované riziko, interval 70 až 79,9 nízké riziko a interval 80 až 100 velmi nízké riziko. [16]

Tabulka 2: Ukazatele analýzy ICRG

Politická rizika	Váha	Ekonomická rizika	Váha	Finanční rizika	Váha
Stabilita vlády	12	HDP na osobu	5	Zahraniční dluh v % HDP	10
Socioekonomické podmínky	12	Růst HDP	10	Zahraniční dluhová služba v % vývozu ZaS	10
Investiční prostředí	12	Roční míra inflace	10	Saldo běžného účtu PB v % vývozu ZaS	15
Vnitřní konflikty	12	Saldo státního rozpočtu v % HDP	10	Zahraniční likvidita	5
Vnější konflikty	12	Saldo běžného účtu PB v % HDP	15	Stabilita měnového kurzu	10
Korupce	6				
Účast armády v politice	6				
Náboženské napětí	6				
Zákon a pořádek	6				
Etnické napětí	6				
Odpovědnost demokracie	6				
Kvalita byrokracie	4				

Zdroj: zpracováno dle [16]

3.1.3 Index globální integrity

Organizace Global Integrity od roku 2006 každoročně zpracovává The Global Integrity Report, jejíž součástí je **Index globální integrity (The Global Integrity Index, GII)**. Tento index sleduje účinnost protikorupčních opatření na národní úrovni v 70 zemích světa. GII tedy neměří korupci jako takovou, ale mapuje existenci, efektivitu a silné a slabé stránky antikorupčních mechanismů a institucí v jednotlivých zemích. Pro sběr dat potřebných pro následné hodnocení každé země má organizace Global Integrity vytvořenou vlastní síť kvalifikovaných výzkumníků, akademiků a publicistů, kteří zprostředkovávají a shromažďují informace ohledně účinnosti protikorupčního systému dané země. Výběr zemí zařazených do hodnocení je vzhledem k omezenému rozpočtu organizace závislý na geografické poloze země a na schopnosti organizace zajistit v této zemi dostatečně kvalifikovaný tým.

Výsledné hodnocení každé země je složeno z kvalitativního hodnocení vypracovaného předním publicistou, časového přehledu korupčních kauz a z kvantitativního hodnocení indikátorů integrity. Toto hodnocení indikátorů integrity je založeno na více než 300 ukazatelích, které sledují např. transparentnost procesu zadávání veřejných zakázek, svobodu médií, zveřejňování majetkových přiznání politiků, střet zájmů aj. Tyto ukazatele jsou členěny v šesti hlavních kategoriích a 23 subkategoriích:

1) Občanská společnost, veřejné informace a média

- subkategorie Organizace občanské společnosti, Média, Přístup veřejnosti k informacím.

2) Volby

- subkategorie Volby a volební účast, Bezúhonnost voleb, Financování volebních kampaní.

3) Odpovědnost vlády

- subkategorie Odpovědnost exekutivní moci, Odpovědnost legislativní moci, Odpovědnost soudní moci, Postup při sestavování rozpočtu.

4) Státní správa a administrativa

- subkategorie Regulace státní správy, Ochrana informátorů v korupčních kauzách, Zadávání vládních zakázek, Privatizace.

5) Regulace a dohled

- subkategorie Ombudsman, Nejvyšší kontrolní úřad, Daně a celní poplatky, Podniky ve státním vlastnictví, Živnostenské podnikání.

6) Boj proti korupci, právní řád

- subkategorie Protikorupční zákony, Protikorupční organizace, Právní řád, Vymáhání práva.

Při výpočtu výsledného GII se postupuje tak, že jednotlivé indikátory jsou nejprve obodovány hodnotami 0 až 100 a poté jsou z těchto bodů vypočítány průměry pro každou subkategorii, ze kterých jsou následně vypočítány průměry pro hlavní kategorie. Výsledný index globální integrity je poté určen průměrem výsledných hodnot v šesti hlavních kategoriích. Podle dosaženého bodového výsledku jsou hodnocené země rozděleny do pěti skupin podle úrovně protikorupčních opatření. Nad 90 bodů je úroveň protikorupčních opatření označována jako velmi vysoká, nad 80 bodů jako vysoká, nad 70 bodů jsou protikorupční opatření považována za průměrná, nad 60 jako slabá a méně než 60 bodů značí velmi nízkou úroveň protikorupčních opatření. [5]

3.1.4 Country Policy and Institutional Assessment

Country Policy and Institutional Assessment (CPIA) je diagnostický nástroj vyvinutý Světovou bankou v roce 1970, který slouží k hodnocení kvality politik a institucí ve vybraných zemích. Přesněji řečeno CPIA sleduje do jaké míry institucionální prostředí a politika dané země podporují udržitelný růst, snižování chudoby a efektivní využívání rozvojové pomoci. Toto hodnocení je prováděno především pro potřeby **Mezinárodní asociace pro rozvoj (International Development Association, IDA)**, která využívá tyto výsledky při zvažování přidělení rozvojových úvěrů a grantů.

Výsledný indikátor CPIA se skládá z 16 kritérií seskupených do čtyř skupin:

1) Hospodářská politika

- Makroekonomické řízení
- Fiskální politika
- Dluhová politika

2) Strukturální politiky

- Tržní prostředí
- Finanční sektor
- Regulace podnikatelského sektoru

3) Politiky sociálního začleňování

- Rovnost pohlaví
- Spravedlnost ve využívání veřejných zdrojů
- Budování lidských zdrojů

- Sociální pomoc a práce
- Podpora udržitelnosti životního prostředí

4) Fungování státní správy

- Vlastnická práva a právní stát
- Kvalita rozpočtování a finančního řízení
- Efektivní využívání příjmů
- Kvalita veřejné správy
- Transparentnost, odpovědnost a korupce ve veřejném sektoru

Každé z těchto kritérií je obodováno na stupnici 1 až 6, přičemž hodnocení je závislé na celé řadě ukazatelů, pozorování a informací získaných ať už Světovou bankou nebo jinými subjekty. Z přiděleného hodnocení jednotlivým kritériím je poté vypočítáno průměrné skóre pro každou ze čtyř skupin. V rámci CPIA mají tyto čtyři skupiny stejnou váhu a konečný výsledek je tak dán jako průměr dosažených bodů každou skupinou. IDA však přiděluje skupinám různě váhy, kdy první tři skupiny mají každá váhu 8% a poslední skupina (fungování státní správy) má váhu 68%, zbývajících 8% připadá na hodnocení portfolia země. Pro oba způsoby výpočtu platí, že čím vyšší výsledná hodnota je, tím je institucionální prostředí a politika země hodnocena lépe. [34]

3.1.5 Bertelsmann Transformation Index

Bertelsmann Transformation Index (BTI) sleduje a hodnotí jednotlivé země na základě toho, jaký zaznamenaly pokrok směrem k demokracii a tržnímu hospodářství. Pro účely sledování tohoto pokroku vybuodovala organizace Bertelsmann, která tento výzkum realizuje, síť 248 expertů ve 129 zemích světa. Každý z těchto expertů sleduje v dané zemi řadu faktorů, podle kterých následně zpracuje celkové hodnocení této země. Jelikož mají některé faktory kvalitativní charakter a na jejich ohodnocení tak může mít vliv subjektivní pohled konkrétního experta, je hodnocení každé země následně přezkoumáno jiným expertem. Na hodnocení každé země se tak podílejí vždy alespoň dva odborníci, přičemž zpravidla jeden z nich působí ve sledované zemi a druhý působí v zahraničí. Tento postup má v konečném hodnocení potlačit výše zmíněnou subjektivní složku a zvýšit tak objektivitu BTI.

V rámci BTI jsou zveřejňovány dva dílčí indexy – Status index a Management index. **Status index** sleduje vývoj politické a ekonomické transformace, neboli vývoj demokracie a tržního hospodářství. Tento vývoj je sledován a následně hodnocen pomocí celkem 32 ukazatelů

rozčleněných do 12 kritérií. V rámci hodnocení politické transformace jsou sledovány také ukazatele týkající se korupce, a to nezávislost soudů a zneužívání veřejných pravomocí.

Management index je zaměřen na kvalitu veřejné správy, tedy na schopnosti aktérů veřejné správy, na koordinaci jejich činností či na účinnost jednotlivých politik a opatření, včetně proti korupčním opatření. Hodnota tohoto indexu je stanovena na základě 5 kritérií obsahujících 20 ukazatelů.

Každý z ukazatelů je odborníky ohodnocen na stupnici 0 až 10 a výsledná hodnota obou indexů je dána průměrem hodnot jednotlivých ukazatelů příslušících danému indexu. Oba indexy tedy nabývají hodnot z intervalu $\langle 1; 10 \rangle$, přičemž čím vyšších hodnot je dosaženo, tím pokročilejší a úspěšnější je transformace v daném státě. [2]

3.2 Hodnocení založená na průzkumech veřejného mínění

Druhým způsobem, jak lze korupci kvantifikovat, jsou hodnocení založená na průzkumech veřejného mínění ať už v rámci obyvatel či firem. Hlavní výhodou těchto hodnocení je, že reprezentují názory těch, kterých se korupce nejvíce dotýká. Místní respondenti také mají lepší znalosti o prostředí své země než externí subjekty, a jsou tak schopni lépe popsat korupční prostředí v jejich zemi. Výsledky těchto průzkumů však mohou být nepřesné, neboť názory veřejnosti mohou být ovlivněny aktuální ekonomickou či politickou situací v zemi.

3.2.1 Index plátců úplatků

Index plátců úplatků (Bribe Payers Index, BPI) zveřejňovaný organizací TI, hodnotí ekonomicky nejvyspělejší země světa podle toho, do jaké míry jsou mezinárodní společnosti se sídlem v těchto zemích náchylné k nabízení úplatků v zahraničí. Tento index tedy měří nabídkovou stranu korupce v mezinárodních obchodních vztazích, za kterou nesou společnou odpovědnost společnosti obchodující v zahraničí a jejich domovské vlády. BPI pak odráží schopnost vlád kontrolovat chování podniků, které mají sídlo v jejich zemích, a zároveň schopnost podniků přimět své zaměstnance k dodržování nejvyšších etických standardů. Při posledním měření v roce 2011 bylo hodnoceno 28 zemí, které byly vybrány na základě výše přímých zahraničních investic, salda platební bilance a podle obchodního významu dané země v regionu.

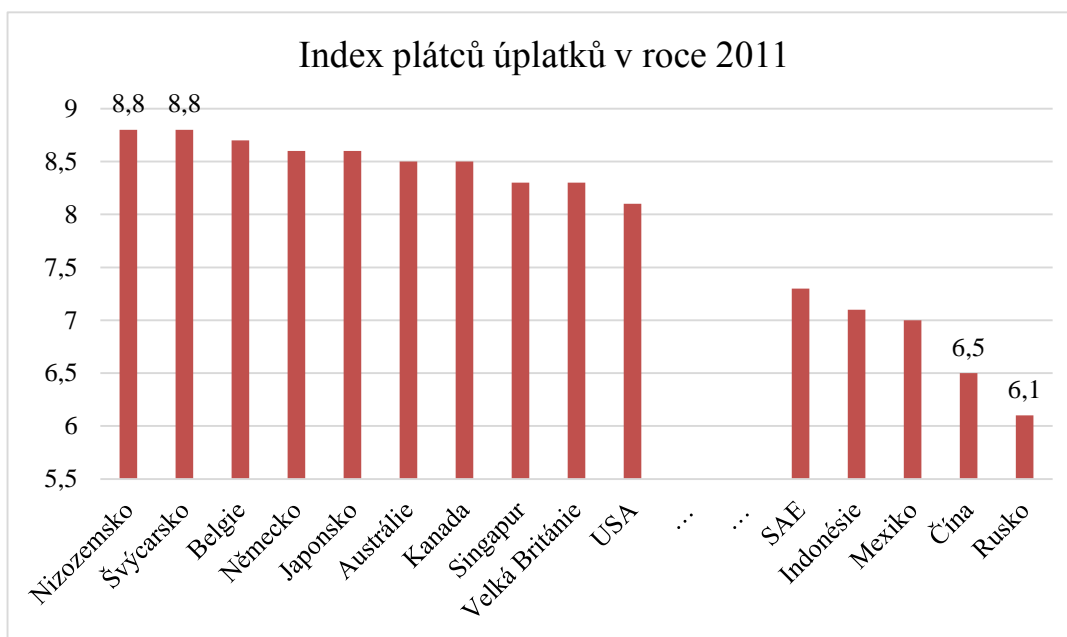
BPI je sestavován na základě dotazníkového šetření mezi předními manažery firem, které mají obchodní vztahy se společnostmi se sídlem v jedné z hodnocených zemí. V rámci tohoto šetření anonymně odpovídají, na základě vlastních zkušeností, na několik otázek týkajících se

náchylnosti zahraničních firem ke korupčnímu jednání v rámci jejich země. V roce 2011 bylo dotazováno více než 3 000 manažerů na následující otázky: [21]

- 1) Pro každou zemi, se kterou máte obchodní vztahy, uveďte, jak často se firmy se sídlem v této zemi dopouštějí korupčního jednání ve vaší zemi.
- 2) Pro každé odvětví, se kterým máte zkušenosti, uveďte, jak často se firmy z tohoto odvětví dopouštějí korupčního jednání ve vaší zemi.
- 3) Pro každé odvětví, se kterým máte zkušenosti, uveďte, jak často využívají firmy z tohoto odvětví úplatky k urychlení administrativních postupů nebo při udělování licencí?
- 4) Pro každé odvětví, se kterým máte zkušenosti, uveďte, jak často využívají firmy z tohoto odvětví úplatky k ovlivnění vysoce postavených politických činitelů.
- 5) Pro každé odvětví, se kterým máte zkušenosti, uveďte, jak často firmy z tohoto odvětví poskytují či přijímají úplatky od jiných soukromých firem.

Na každou z těchto otázek je odpovídáno prostřednictvím bodové stupnice od 1 do 5, přičemž hodnota 1 znamená, že se respondenti nikdy neselekali s korupcí u firem ze zkoumaných zemí, a naopak hodnota 5 odpovídá velmi častému výskytu korupčního jednání u těchto firem. Tyto hodnoty jsou následně převedeny na deseti bodovou stupnici. Výsledný index pro každou zemi je dán jako průměr získaných bodů od všech respondentů, kteří tuto zemi hodnotili. Pro zajištění vyšší objektivity nejsou do hodnocení zahrnuta hodnocení respondentů vztahujících se k jejich vlastním zemím. BPI nabývá hodnot od 0 do 10, přičemž čím vyššího výsledku země dosáhne, tím méně se firmy se sídlem v této zemi dopouštějí korupčního jednání v zahraničí.

Při posledním měření v roce 2011 byla nejvyšší dosažená hodnota 8,8 bodu, z čehož vyplývá, že se každá z hodnocených zemí, alespoň do jisté míry, dopouští korupčního jednání. Nejlépe hodnocenými zeměmi byly v roce 2011 Nizozemsko, Švýcarsko a Belgie. Naopak nejhorší hodnocení zaznamenaly Mexiko, Čína a Rusko. Výsledky BPI z roku 2011 jsou znázorněny na Grafu 2. [21]

Graf 2: Index plátců úplatků v roce 2011

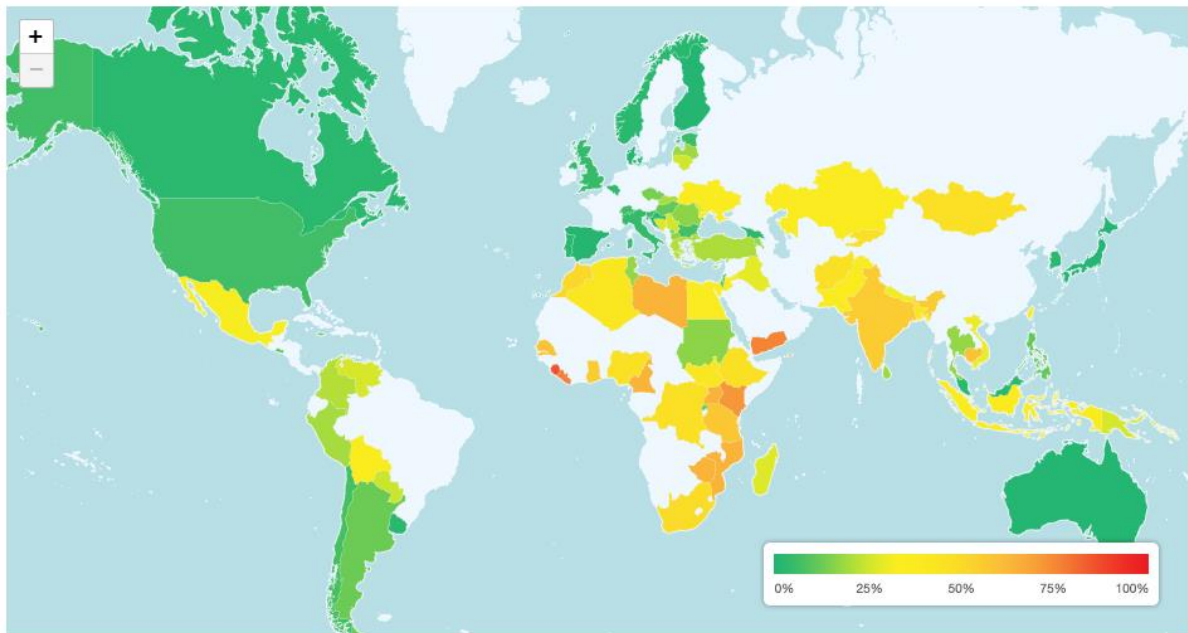
Zdroj: zpracováno dle [21]

3.2.2 Globální barometr korupce

Globální barometr korupce (Global Corruption Barometer) je největším celosvětovým průzkumem veřejného mínění na téma korupce. Při posledním průzkumu v roce 2013 bylo osloveno 114 000 respondentů ze 107 zemí světa. Samotný průzkum probíhá osobně či telefonicky a je realizován organizací Gallup International. Výsledky průzkumu poté vyhodnocuje a zveřejňuje Transparency International.

V rámci průzkumu jsou zjišťovány osobní zkušenosti respondentů s korupcí, jejich názor na instituce a odvětví, které jsou podle nich korupcí nejvíce zasaženy, názor respondentů na vývoj korupce v jejich zemi či jejich důvěra v prováděná protikorupční opatření a ochota aktivně se zapojit v boji proti korupci. Výsledný GBK nabývá hodnoty v intervalu <1; 5>, kdy 1 znamená sektory, který je nezkorumpovaný, a naopak hodnota 5 znamená extrémně zkorumpovaný sektor. Konkrétní otázky se však při každém průzkumu liší, a proto lze v jednotlivých letech porovnávat pouze výsledky založené na otázkách, které zůstaly zachovány. Otázky použité při posledním průzkumu v roce 2013 jsou obsaženy v příloze A.

Na Obrázku 3 jsou znázorněny výsledky průzkumu z roku 2013, konkrétně se jedná o podíl respondentů, kteří v posledních 12 měsících poskytnuly úplatek. Nejnižší je tento podíl v Austrálii, Dánsku, Finsku a Japonsku, kde se uplácení dopustilo pouze 1 % respondentů. Nejhorší situace byla v roce 2013 v Libérii a v Sieře Leone, kde uplácelo 75 %, respektive 84 % respondentů. [23]

Obrázek 3: GBK 2013 - podíl respondentů, kteří se dopustili uplácení

Zdroj: [23]

3.2.3 Index transformace

Organizace Freedom House každoročně, již od roku 1997, zveřejňuje **Index transformace**. Tento index sleduje vývoj demokracie a jeho překážky v 29 bývalých komunistických státech Evropy a Asie. Hodnocení každé země je založeno na každoročně prováděném průzkumu, který se skládá z několika otázek, týkajících se sedmi hlavních kategorií. V těchto kategoriích jsou spíše než záměry vlád a samotný legislativní rámec, hodnoceny především praktické dopady na práva a svobody občanů. Těmito hlavními kategoriemi jsou: [6]

- Demokratická vláda – hodnotí se stabilita, nezávislost a odpovědnost vlády a demokratické fungování vojenských a bezpečnostních složek.
- Volby – sleduje se legislativní rámec voleb, jejich průběh a volební účast.
- Občanská společnost – sleduje se právní úprava a fungování nevládních organizací, odborových svazů a jiných zájmových skupin.
- Nezávislost médií – hodnotí se svoboda a nezávislost médií, bezpečnost novinářů, existenci soukromých médií a přístup občanů k internetu.
- Místní demokracie – sleduje se stupeň decentralizace moci a odpovědnost a transparentnost vládních orgánů a místních úřadů.
- Lidská práva – sleduje se ochrana lidských práv, ochrana práv menšin, rovnost před soudy a nezávislost soudů.

- Korupce – zkoumáno je veřejné vnímání korupce, zda dochází ke střetu zájmů a účinnost protikorupčních opatření.

Každá z těchto kategorií je ohodnocena na stupnici 1 až 7, kde hodnota 1 představuje nejvyšší úroveň demokratického pokroku a hodnota 7 nejnižší úroveň. Výsledný **Index transformace (Democracy Score)** je poté dán průměrem dosažených hodnocení v jednotlivých kategoriích. Za nejvíce demokratické státy jsou považovány ty, které dosáhly hodnocení v rozmezí 1 – 1,99. Státy s celkovým hodnocením v rozmezí 2 – 2,99 jsou také považovány za demokratické, avšak vyskytují se zde překážky bránící vyšší demokratizaci společnosti, především korupce. Naopak státy s hodnocením v rozmezí 6-7 jsou považovány za autoritářské režimy, ve kterých dochází k porušování základních politických, občanských a lidských práv. [6]

3.2.4 Index růstu konkurenceschopnosti

Index růstu konkurenceschopnosti (Growth Competitiveness Index, GCI), který je každoročně zpracováván Světovým ekonomickým fórem, představuje v současnosti nejkompexnější nástroj pro měření konkurenceschopnosti jednotlivých zemí. Konkurenceschopnost je zde přitom chápána jako soubor institucí, politik a ostatních faktorů, které ovlivňují úroveň ekonomického růstu a tím i prosperitu země.

Při hodnocení sledovaných států jsou využívány jak veřejně dostupné statistické údaje, tedy tvrdá data, tak i výsledky průzkumů veřejného mínění na téma národní konkurenceschopnosti. Při posledním měření realizovaném v roce 2015 bylo dotazováno více než 14 000 předních podnikatelů ve 140 zemích světa. Přesný podíl používaných statistických údajů a dat získaných prostřednictvím šetření mezi podnikateli závisí na existenci a dostupnosti tvrdých dat v konkrétní zemi. Pro každou zemi se tak tento podíl může lišit. Obecně však platí, že zhruba dvě třetiny dat jsou získávány průzkumy veřejného mínění a zbývající jedna třetina jsou tvrdá data.

Při sestavování GCI je hodnoceno celkem 114 indikátorů, které určitým způsobem ovlivňují ekonomický růst země. Tyto indikátory jsou rozčleněny do 12 hlavních pilířů, kterými jsou instituce, infrastruktura, makroekonomické prostředí, zdraví a primární vzdělávání, vyšší odborné a vysokoškolské vzdělávání, efektivita na trhu zboží a služeb, efektivita na trhu práce, rozvoj finančního trhu, technologická připravenost, velikost trhu, podnikatelská propracovanost a inovace. Těchto 12 pilířů je dále rozděleno do třech skupin, ze kterých jsou vytvořeny tři dílčí subindexy (viz Tabulka 3). V rámci pilíře instituce dochází prostřednictvím průzkumu

veřejného mínění také k měření korupce. V tomto průzkumu odpovídají respondenti na to, jak často poskytují firmy v jejich zemi neoprávněné platby či úplatky v souvislosti s vývozem a dovozem, veřejnými službami, daňovými povinnostmi, veřejnými zakázkami, při ovlivňování soudů a při získávání licencí. [28]

Tabulka 3: Indikátory a subindexy v rámci GCI

Index růstu konkurenceschopnosti		
Subindex základní požadavky <ul style="list-style-type: none"> • Instituce • Infrastruktura • Makroekonomické prostředí • Zdraví a primární vzdělávání 	Subindex zvyšování efektivnosti <ul style="list-style-type: none"> • Vyšší odborné a vysokoškolské vzdělávání • Efektivita trhu ZaS • Efektivita trhu práce • Rozvoj finančního trhu • Technologická připravenost • Velikost trhu 	Subindex inovační faktory <ul style="list-style-type: none"> • Podnikatelská propracovanost • Inovace

Zdroj: zpracováno dle [28]

Z těchto subindexů je následně vypočítán celkový GCI, přičemž každý subindex má při výpočtu rozdílnou váhu. Hodnota těchto vah je stanovena v závislosti na výši HDP na obyvatele v konkrétní zemi. Tyto váhy jsou zobrazeny v Tabulce 4. Výsledný GCI může nabývat hodnot od 1 do 7, přičemž čím vyšší je výsledné skóre, tím vyšší je míra konkurenceschopnosti dané země.

Tabulka 4: Váhy subindexů v rámci GCI

HDP/obvatele v USD	Základní požadavky	Zvyšování efektivnosti	Inovační faktory
< 2 000	60 %	35 %	5 %
2 000 – 2 999	40 – 60 %	35 – 50 %	5 – 10 %
3 000 – 8 999	40 %	50 %	10 %
9 000 – 17 000	20 40 %	50 %	10 – 30 %
> 17 000	20 %	50 %	30 %

Zdroj: zpracováno dle [28]

3.3 Složené indexy

Dalším způsobem, kterým lze korupci měřit, představují složené indexy. Tyto indexy vznikají na základě spojení několika již existujících indikátorů korupce. Výhodou tohoto postupu je především to, že výsledný index zahrnuje více informací a eliminuje tak případné jednostranné odchylky dílčích výsledků. Mezi složené indexy řadíme **Index vnímání korupce (Corruption Perception Index, CPI)**, který je v současnosti nejznámějším a nejpoužívanějším způsobem kvantifikace korupce.

3.3.1 Index vnímání korupce

Index vnímání korupce sestavuje každoročně, již od roku 1995, organizace Transparency International ve spolupráci s Goettingenskou univerzitou v Německu. Jak již bylo uvedeno výše, TI definuje korupci jako „zneužití veřejné funkce za účelem soukromého obohacení“ a z této definice se vychází i při konstrukci CPI. Při sběru dat jsou tak respondentům kladeny otázky související se zneužíváním pravomocí veřejných činitelů k získání soukromých výhod. Těmito respondenti mohou být domácí i zahraniční podnikatelé, analytici, představitelé obchodních komor a další představitelé odborné veřejnosti. CPI je tedy založen na expertních hodnoceních a zaměřuje se pouze na vnímání korupce ve veřejném sektoru.

Samotná metodologie CPI byla v průběhu let již několikrát změněna a neustále se vyvíjí. Stejně tak se každoročně mění i počet hodnocených zemí. Původně bylo při konstrukci indexu využíváno výsledků šetření 10 nezávislých institucí, včetně výsledků průzkumů veřejného mínění, od kterých se však postupem času upustilo. Země byly do celkového hodnocení zahrnuty, pouze pokud byly zařazeny alespoň do čtyř šetření. Od roku 1999 začala TI využívat pouze vysoce kvalitní, spolehlivá a seriózně zpracovaná data, která musí splňovat předem stanovená kritéria. Aby byl příslušný zdrojový indikátor zahrnut do zpracování indexu, musí umožnit sestavení pořadí států. V každé zemi tak musí být použita stejná metodika, která umožní vzájemné porovnání států. Jelikož je při konstrukci CPI využíván tříletý klouzavý průměr, zdrojová data nesmí být starší tří let. Poslední podmínkou je, že zdrojový indikátor musí měřit celkovou úroveň korupce v zemi. Pro zařazení do konečného indexu musí být pro daný stát k dispozici alespoň tři zdroje údajů, které splňují tyto podmínky. Zatím k poslední významné změně došlo v roce 2012, kdy byl původní interval výsledných hodnot $<0; 10>$ nahrazen intervalem $<0; 100>$, přičemž platí, že vyšší hodnota znamená nižší míru korupce v zemi.

Jak již bylo uvedeno výše, CPI je konstruován z několika různých zdrojů dat, které zachycují vnímání korupce ve veřejném sektoru v jednotlivých zemích. Před zařazením zdroje do konstrukce indexu je hodnocen soulad použité metodiky s kvalitativními standardy TI. V posledním CPI z roku 2015 bylo hodnoceno 168 zemí, pro jejichž hodnocení bylo použito 12 zdrojů dat od 11 různých institucí: Africké rozvojové banky, Bertelsmann Foundation, Economist Intelligence Unit, Freedom House, Global Insight, IMD World Competitiveness Center, Political and Economic Risk Consultancy, Political Risk Services, Světové banky, Světového ekonomického fóra a World Justice Project.

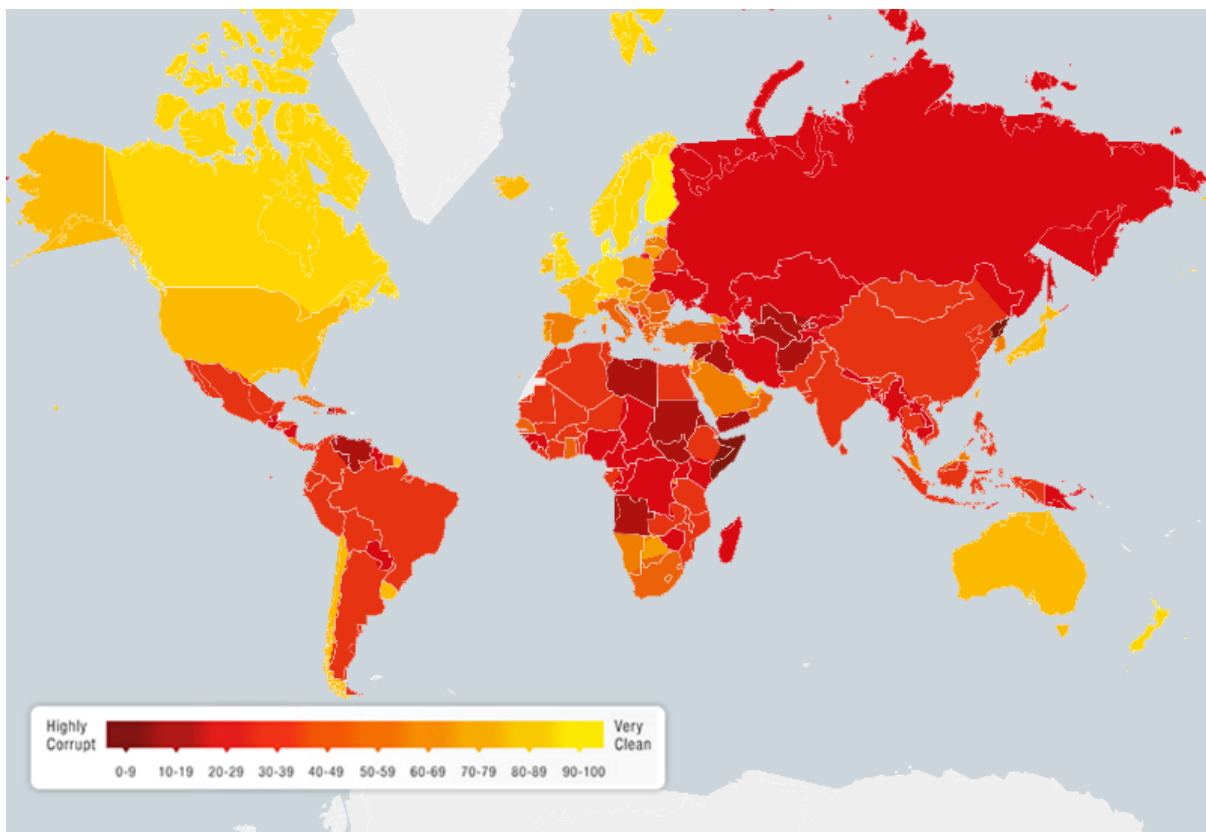
Vzhledem k tomu, že každý zdroj dat používá rozdílný systém hodnocení, je nutné provést standardizaci dat. Tato standardizace probíhá ve dvou krocích:

1. Prvním krokem standardizace je převedení dat na stejné měřítko. K tomu se využívá metoda shodných percentilů, při které jsou použity hodnocení zemí z jednotlivých zdrojů. Díky tomuto postupu zůstávají všechny standardizované hodnoty ve stanoveném intervalu $<0; 100>$. Přestože je tato metoda vhodná pro kombinování zdrojů dat s různým rozdělením, dochází při jejím použití k určité ztrátě informací.
2. Druhým krokem standardizace je tzv. beta-transformace standardizovaných hodnot. Touto transformací dojde ke zvýšení směrodatné odchylky u všech zemí zahrnutých do CPI, díky čemuž lze jednotlivé země lépe rozlišovat.

Výsledná hodnota CPI je poté určena průměrem všech takto standardizovaných hodnot pro každou zemi. Součástí výsledného hodnocení je kromě výsledného skóre a pořadí země také počet zdrojů dat použitých při hodnocení konkrétní země, celkový rozptyl, v němž se hodnocení země pohybovalo a také interval spolehlivosti. Spolehlivost CPI může být mezi jednotlivými zeměmi odlišná, a to z toho důvodu, že pro hodnocení každé země může být použito jiné množství datových zdrojů.

Díky širokému spektru používaných vstupních dat, velkému počtu hodnocených zemí a díky možnosti komparovat vývoj vnímání korupce v čase je výsledkům CPI kladena značná pozornost. Při komparaci s výsledky z minulých je však nutné vycházet z dosaženého bodového hodnocení země, nikoli z dosaženého umístění. Umístění země se kromě dosaženého skóre mění také v závislosti na počtu hodnocených zemí, který se může každoročně lišit. Stejně tak je třeba brát v úvahu, že meziroční změny v celkovém skóre mohou být způsobeny změnou použité metodiky, odlišným okruhem respondentů či použitím jiného vzorku vstupních dat.

Výsledky CPI z roku 2015 jsou znázorněny na Obrázku 4. Nejlepšího hodnocení v tomto roce dosáhly skandinávské země – Dánsko s 91 body, Finsko s 90 body a Švédsko s 89 body. Naopak korupce byla nejhůře vnímána v Afganistánu (11 bodů), v Somálsku a Severní Koreji (8 bodů). [22]

Obrázek 4: Index vnímání korupce v roce 2015

Zdroj: [22]

3.3.2 Evropský index kvality správy

Evropský index kvality správy (European Quality of government index, EQI) je výsledkem spolupráce Evropské komise a Gothenburgské univerzity ve Švédsku. Primárním cílem tohoto indexu je kvantifikovat kvalitu regionální veřejné správy v zemích EU. Díky jeho subindikátoru Kontrola korupce, jej však lze využít i pro kvantifikaci míry korupce. Hlavní výhodou EQI je jeho využitelnost i na regionální úrovni. Index byl poprvé zpracován v roce 2010 a hodnoceno bylo celkem 172 regionů kategorie NUTS 1 a 2. V zatím posledním měření z roku 2013 bylo hodnoceno 206 regionů stejné kategorie v 24 zemích.

Výsledný index EQI se skládá ze dvou hlavních částí. První část tvoří ukazatele Světové banky tzv. Worldwide Governance Indicators (WGI). Tyto ukazatele umožňují zachytit některé aspekty národní úrovně veřejné správy, které ovlivňují veřejnou správu na regionální úrovni.

Díky použití WGI také lze zahrnout do hodnocení malé země, které nemají žádné regiony kategorie NUTS 1 a 2. Konkrétně jsou používány indikátory Kontrola korupce, Účinnost vlády, Právní stát a Hlas a odpovědnost. Z hodnot těchto ukazatelů je poté pro každou zemi vypočten průměr, přičemž všechny ukazatele mají stejnou váhu.

Druhou část EQI představuje průzkum vnímání kvality veřejné správy v jednotlivých regionech, prováděný mezi obyvateli daného regionu. V rámci tohoto průzkumu odpovídali respondenti na 16 otázek, týkajících se jejich vnímání a jejich zkušeností s fungováním veřejné správy. Na základě výsledků tohoto průzkumu bylo poté vytvořeno 16 regionálních ukazatelů, které byly agregovány do tří hlavních pilířů – kvalita, nestrannost a úroveň korupce. Prostým průměrem hodnot těchto pilířů je následně pro každý region vypočítán regionální index kvality správy.

Z výsledných regionálních indexů, vynásobených mírou populace v daném regionu, se následně jejich součtem vypočítá hodnota regionálního indexu pro celou zemi. Konečný EQI je poté stanoven podle následujícího vzorce:

$$EQI_{\text{regionXincountryY}} = WGI_{\text{countryY}} + (R_{qog\text{regionXincountryY}} - CR_{qog\text{countryY}}),$$

kde:

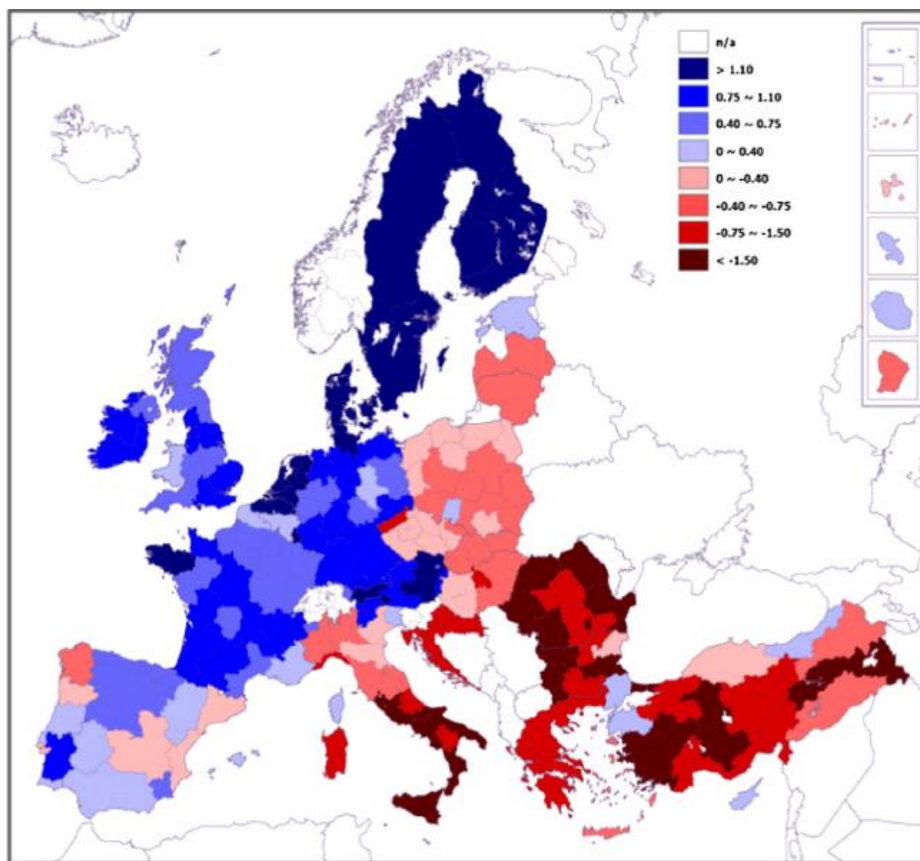
$EQI_{\text{regionXincountryY}}$ = výsledný Index kvality správy v regionu daného státu,

WGI_{countryY} = národní průměr čtyř ukazatelů WGI pro danou zemi,

$R_{qog\text{regionXincountryY}}$ = Regionální index kvality správy,

$CR_{qog\text{countryY}}$ = součet regionálních indexů všech regionů v zemi vážených mírou populace v daném regionu.

Výsledky Evropského indexu kvality správy z roku 2013 jsou znázorněny v následujícím obrázku. Nejlépe je kvalita správy hodnocena v regionech s nejvyšším bodovým hodnocením. V roce 2013 to byly regiony v Dánsku (národní průměr 1,66), Finsku (1,58) a Švédsku (1,5). Nejnižší bodové hodnocení a tedy i nejnižší kvalitu správy zaznamenaly regiony v Srbsku (národní průměr -1,82), Bulharsku (-1,58) a Turecku (-1,49). [9]

Obrázek 5: Evropský index kvality správy 2013

Zdroj: [9]

3.4 Hodnocení vycházející z objektivních dat

Metody kvantifikace korupce spadající do této kategorie jsou založeny na tzv. kardinálních odhadech rozsahu korupce. Výsledkem těchto odhadů jsou objektivní indikátory, které jsou stanoveny na základě tvrdých, objektivně měřitelných dat. Tato data jsou získávána zpravidla kvantifikací poměru obchodních transakcí spojených s korupčními platbami a úplatky státním úředníkům. Tato hodnocení se tedy odvíjejí od přímých zkušeností firem s využitím soukromých prostředků k ovlivňování veřejných činitelů.

3.4.1 Index ekonomické svobody

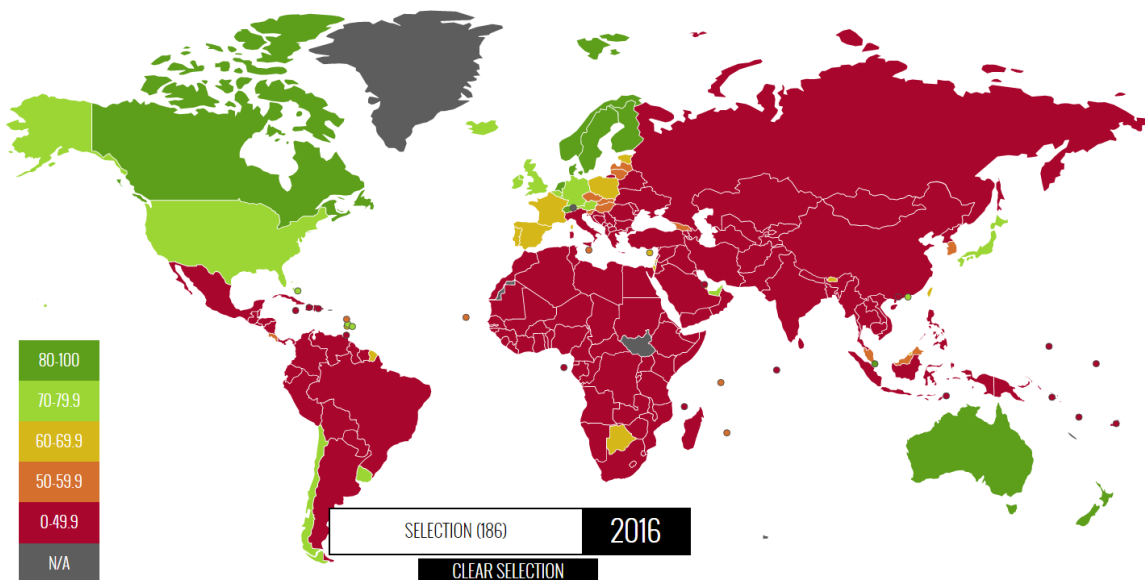
Příkladem metodiky spadající do této kategorie je **index ekonomické svobody (Index of Economic Freedom, IEF)**, který hodnotí úroveň ekonomické svobody ve sledovaných státech. Index je od roku 1995 každoročně sestavován organizací The Heritage Foundation a následně publikován prostřednictvím The Wall Street Journal. IEF chápe ekonomickou svobodu jako základní právo každého člověka svobodně nakládat se svou prací a svým majetkem. V ekonomicky svobodných státech je tedy občanům umožněno svobodně pracovat, produkovat

a spotřebovávat soukromé statky a investovat, zároveň nesmí být tyto svobody nikým omezovány, ale naopak musí být státem chráněny.

Úroveň ekonomické svobody je hodnocena prostřednictvím sledování 10 různých kvantitativních a kvalitativních faktorů, které úroveň ekonomické svobody určitým způsobem ovlivňují. Těmito faktory jsou vlastnická práva, korupce, fiskální svoboda, vládní výdaje, svoboda podnikání, svoboda práce, monetární svoboda, svoboda obchodu, investiční svoboda a finanční svoboda. Každému z těchto sledovaných faktorů je přiřazena hodnota z intervalu $\langle 0; 100 \rangle$, kde hodnota 100 znamená maximální možné přispívání daného faktoru k celkové ekonomické svobodě země. Tato konkrétní hodnota je stanovena na základě objektivních informací získaných z několika mezinárodně uznávaných zdrojů, kterými jsou například Economist Intelligence Unit, Eurostat, Freedom House, Mezinárodní měnový fond, OECD, oficiální publikace dané země, Světová banka, Světové ekonomické fórum, Světová obchodní organizace, Transparency International aj. Hodnota ukazatele korupce je ve většině případů odvozena od hodnoty indexu vnímání korupce. Pro země, které nebyly do CPI zahrnuty, se hodnota tohoto ukazatele stanoví na základě informací z jiných mezinárodně uznávaných zdrojů.

Výsledný index ekonomické svobody je následně vypočítán jako průměr hodnot všech deseti ukazatelů, přičemž každý ukazatel má stejnou váhu. IEF tedy rovněž nabývá hodnot 0 až 100 a čím vyšší jeho hodnota je, tím vyšší je úroveň ekonomické svobody v dané zemi.

Na Obrázku 6 jsou zobrazeny výsledky IEF za rok 2016, konkrétně jde o výsledky dílčího ukazatele svoboda od korupce. Nejvyšších hodnot dosahuje tento ukazatel v Dánsku (92 bodů), na Novém Zélandu (91), ve Finsku (89) a ve Švédsku (87). V těchto státech je tedy nejnižší míra korupce. Nejhuře jsou naopak hodnoceny Súdán (11 bodů), Severní Korea (8), Somálsko (8) a Belize (6,7). [19]

Obrázek 6: Index ekonomické svobody 2016 – Svoboda od korupce

Zdroj: [19]

3.4.2 Index V4

Index V4 je unikátní index, který byl vytvořen v roce 2004 v rámci měření institucionálního sklonu ke korupci v zemích Visegrádské čtyřky. Toto měření bylo realizováno organizací TI a agenturou GfK Praha a probíhalo v hlavních městech zemí Visegrádské čtyřky, tedy v Praze, Bratislavě, Budapešti a Varšavě. Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, které vybrané protikorupční nástroje tato města ve veřejné správě uplatňují a zároveň porovnat, jak jsou tyto nástroje účinné. Zkoumány byly protikorupční nástroje v pěti oblastech boje proti korupci, kterými byly: zadávání veřejných zakázek, interní audit a kontrolní mechanismy, oblast etických kodexů, oblast střetu zájmů a přístup veřejnosti k informacím.

Sběr dat pro tento průzkum probíhal ve dvou fázích. V první fázi byla zjišťována objektivní, tvrdá data, vypovídající o existenci protikorupčních opatření a mechanismů ve veřejné správě sledovaných měst. Tato data byla získávána pomocí obsahové analýzy dokumentů a prostřednictvím rozhovorů se zástupci magistrátů jednotlivých měst. V druhé fázi výzkumu bylo zjišťováno, jak odborná veřejnost vnímá účinnost existujících protikorupčních opatření. Tato fáze byla realizována formou osobního dotazování mezi novináři, podnikateli, zástupci nevládních organizací, zaměstnanci magistrátů a členy zastupitelstev těchto měst.

Výsledný index nabývá hodnot z intervalu $<0; 1>$, kde 0 znamená velmi negativní a 1 velmi pozitivní hodnocení protikorupčních opatření jednotlivých měst. Zveřejnění výsledků tohoto průzkumu mělo vést k zintenzivnění protikorupčních snah ze strany představitelů hodnocených měst. Tohoto cíle se však podařilo dosáhnout pouze částečně a výzkum už nebyl nikdy opakován. [27]

3.5 Zhodnocení uvedených metod

Každá z uvedených skupin metod měření korupce má své výhody a nevýhody. Nelze tedy jednoznačně určit, který ze způsobů měření korupce je nejlepší. U metod založených na expertních hodnoceních je důležité, zda je země hodnocena zahraničními nebo místními experty. Hodnocení zahraničních expertů bývají zpravidla objektivnější, avšak ne vždy vycházejí z dokonalé znalosti prostředí dané země. Naopak místní experti znají prostředí hodnocené země lépe, ale je zde riziko, že budou mít zájem o co nejlepší hodnocení „své“ země. S obdobným rizikem je třeba počítat také u metod založených na průzkumech veřejného mínění. Při těchto průzkumech vyjadřují respondenti své názory, které však mohou být opět úmyslně pozměněné s cílem dosáhnout lepšího hodnocení. Ke zkreslení však může dojít i v opačném případě, například pokud jsou respondenti nespokojeni se situací v zemi, mohou se úmyslným podhodnocením skutečnosti snažit o přijetí nápravných opatření. Hodnocení respondentů také může být ovlivněno jejich aktuální situací či aktuální situací ve společnosti, čímž je omezena možnost srovnání výsledků v čase. Výhodou těchto metod je naopak fakt, že odrážejí názory těch, kterých se korupce bezprostředně dotýká.

Výhodou složených indexů je skutečnost, že zahrnují více vstupních informací a eliminují tak případné jednostranné odchylky. Pro tyto indexy je však charakteristická nesourodost vstupních dat, kdy jsou pro různé země dostupné různé vstupní indikátory. Poslední skupinou metod jsou měření založená na objektivních datech. Výhodou tohoto způsobu je jeho jednoduchost, neboť vstupními informacemi jsou tvrdá data, která lze objektivně měřit. Získat však tento typ informací je velmi obtížné, neboť taková data prakticky neexistují.

4 ANALÝZA MÍRY KORUPCE V ČR A KOMPARACE S NOVÝMI ČLENSKÝMI STÁTY EU

V první části této kapitoly jsou blíže popsány výsledky vybraných metod měření korupce v ČR, včetně historického vývoje korupce v ČR. Kapitola rovněž analyzuje hlavní příčiny, které vývoj míry korupce ovlivnily a rovněž hlavní problémy bránící dalšímu snižování míry korupce v ČR. V druhé části kapitoly je provedena komparace korupce v ČR s novými členskými státy EU.

4.1 Korupce v ČR

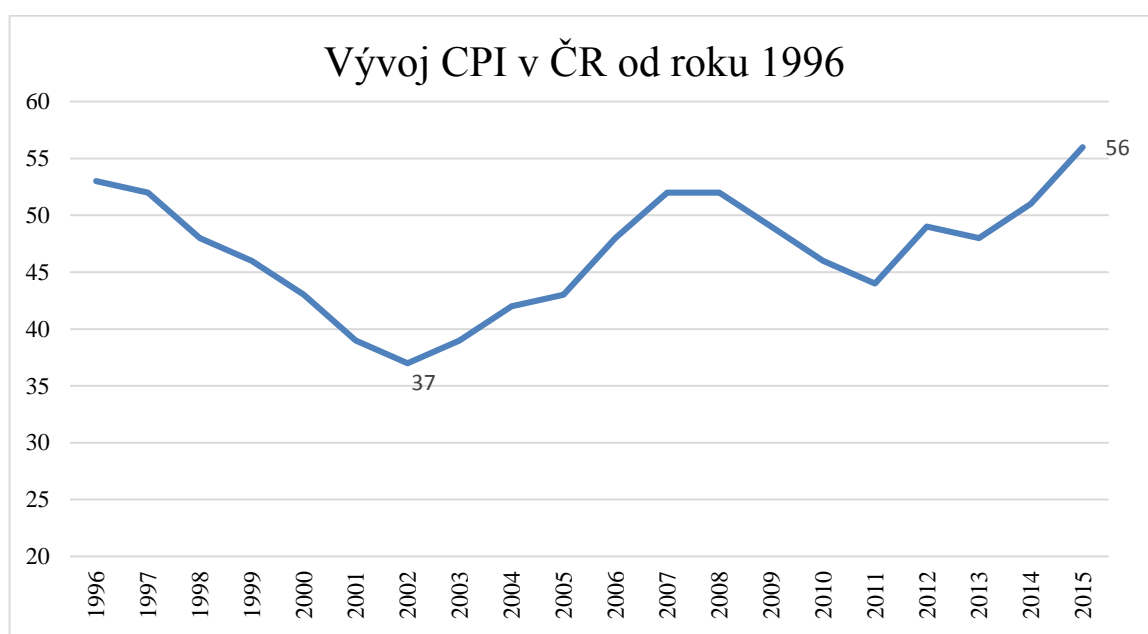
Problematika korupce nebyla do roku 1989 v ČR příliš diskutovaným tématem. To však neznamená, že by se v české společnosti nevyskytovala, spíše naopak. Především v komunistickém Československu byla korupce v mnoha oblastech nedílnou součástí každodenního života. Větší důraz na korupci začal být kladen až po pádu komunistického režimu, kdy začaly být přijímány první protikorupční strategie. Důležitým okamžikem byl rovněž vstup ČR do EU v roce 2004. Se vstupem ČR do EU bylo spojeno přijetí řady dokumentů i praktických opatření zaměřených na potlačování korupčního jednání. V současnosti jsou hlavními protikorupčními dokumenty ČR Vládní program boje proti korupci, který představuje základní pilíř protikorupční politiky ČR, a Strategie vlády v boji s korupcí, ve které jsou obsaženy aktuální cíle české protikorupční politiky pro nadcházející období.

Nejčastěji uváděnými výsledky měření korupce v ČR jsou výsledky **Indexu vnímání korupce**. Poprvé byla ČR tímto indexem hodnocena v roce 1996, kdy dosáhla na 5,37 bodu (na 10- ti bodové stupnici), což bylo až do roku 2015 nejlepší hodnocení jakého ČR v žebříčku tohoto Indexu dosáhla. Od tohoto roku však začalo hodnocení ČR postupně klesat. Zatím nejhůře byla ČR hodnocena v roce 2002, kdy dosáhla na 3,7 bodu a ze 102 hodnocených zemí se umístila až na 52. místě, což bylo společně s Lotyšskem a Slovenskem nejhorší umístění ze všech budoucích členů EU. Podobného výsledku v tomto roce dosáhly např. Kolumbie (3,6 bodu – 57. místo), Chorvatsko (3,8 bodu 51. místo) či Ghana (3,8 bodu – 50 místo). Od tohoto roku zaznamenaly hodnoty CPI v ČR poměrně značný nárůst až na hodnotu 52 bodů v roce 2008. V celkovém hodnocení to znamenalo posun pouze na 45. místo, což bylo způsobeno především nárůstem počtu hodnocených států na 180. V rámci EU ČR předstihla Maďarsko, Lotyšsko, Slovensko, Itálii, Řecko, Litvu, Polsko, Rumunsko a Bulharsko a mezi 27 členskými státy obsadila 18. místo. Tento pozitivní vývoj je připisován především vstupu ČR do EU, se

kterým bylo spojeno přijetí řady legislativních a jiných opatření, včetně dokumentů zabývajících se protikorupční politikou či odhalováním a trestáním korupce. Vývoj CPI v ČR po roce 1996 je znázorněn na Grafu 7.

Po roce 2008 však hodnocení ČR začalo klesat a propadlo se až na 4,4 bodu v roce 2011. Tento výsledek znamenal propad na 23. místo v rámci EU a na celkové 57. místo společně s Namibií a Saudskou Arábií. K tomuto poklesu vedlo dle TI ČR hned několik faktorů. Jako hlavní faktor je uváděna neschopnost tehdejších vlád přijmout kvalitní zákony o státních úřednících, o financování politických stran či zákon o státním zastupitelství. Dalším uváděným důvodem je nedostatečná kontrola hospodaření státních firem, které bylo často neefektivní a docházelo ke značnému plýtvání jak s finančními tak i s lidskými zdroji. Jako hlavní oblasti, ve kterých k tomuto plýtvání docházelo, uvedla TI ČR oblast evropských fondů, veřejných zakázek, oblast vodárenství a hospodaření Státních hmotných rezerv. [22]

Graf 7: Vývoj CPI v ČR od roku 1996

Zdroj: [22]

Od roku 2012 začaly hodnoty CPI pro ČR opět stoupat a při posledním měření v minulém roce dosáhla ČR zatím nejlepšího bodového hodnocení. ČR v roce 2015 dosáhla 56 bodů, což oproti předchozímu roku znamenalo velmi výrazné zlepšení, a ČR obsadila 37. místo ze všech hodnocených států. V rámci EU toto zlepšení stačilo na 19. místo z 28 států, což však stále řadí ČR ke státům s podprůměrným hodnocením. Průměr všech členských států EU byl totiž v roce 2015 ještě o 9 bodů vyšší, tedy 65 bodů.

Podle TI ČR jsou příčiny takto výrazného zlepšení následující: [22]

- **Razantnější a důslednější přístup orgánů činných v trestním řízení proti korupčním trestným činům, zvláště složitějšího a organizovaného charakteru.**
  - Personální a systémové změny ve státním zastupitelství po roce 2012
  - Skutečnost, že policie při své činnosti přestala brát ohled na politickou angažovanost a postavení možných pachatelů.
- **Podařilo se rozbít klientelistické systémy, kdy o důležitých veřejných záležitostech rozhodovali kontroverzní osoby z šedé zóny.**
  - Zákulisní osoby již nemohou ovlivňovat obsazování funkcí.
  - Vyšetřování případů Davida Ratha, Ivo Rittiga, Romana Janouška, Martina Dědice aj.
- **Tlak na legislativní a systémové změny iniciované platformou Rekonstrukce státu.**
  - Přijetí služebního zákona a zákona o zveřejňování smluv.
  - Návrhy dalších zákonů posilující otevřenost a odpovědnost institucí.
- **Zvýšený důraz na kvalitu a integritu veřejných institucí spolu s větším zaměřením na účelné a hospodárné nakládání s veřejnými financemi.**
  - Vyšší důraz ze strany NKÚ na hospodárné, účelné a efektivní vynakládání veřejných prostředků.
  - Vytvoření řídicího a kontrolního systému u Evropských fondů.
- **Zvýšený zájem veřejnosti v boji proti korupci.**
  - Zavádění tzv. rozklikávacích rozpočtů, streamování jednání obecních zastupitelstev, či veřejné projednávání investičních záměrů měst a obcí.
  - Vyhlásování místních referend, která zapojují veřejnost do rozhodování.
- **Zavádění vnitřních protikorupčních mechanismů v soukromém sektoru.**
  - Mechanismy umožňující zaměstnancům a zákazníkům nahlašovat nekalé praktiky a podvody
  - Snaha profesních asociací a komor o kultivaci podnikatelského prostředí směřující k odpovědnému podnikání a otevřenosti.

I přes tato pozitiva upozorňují odborníci na řadu dalších problémů, které brání ČR zařadit se mezi nejlépe hodnocené státy EU. Hlavními cíli ČR by mělo být přijetí zákonů o financování politických stran, o státním zastupitelství, o prokazování původu majetku a zákona o ochraně

osob, které upozorní na podezřelé nebo trestné jednání na pracovišti (tzv. whistleblowerů). Je však třeba podotknout, že tyto cíle jsou ve většině protikorupčních strategií ČR obsaženy již dlouhodobě. Hlavním problémem je absence konkrétních kroků vedoucích k jejich naplnění.

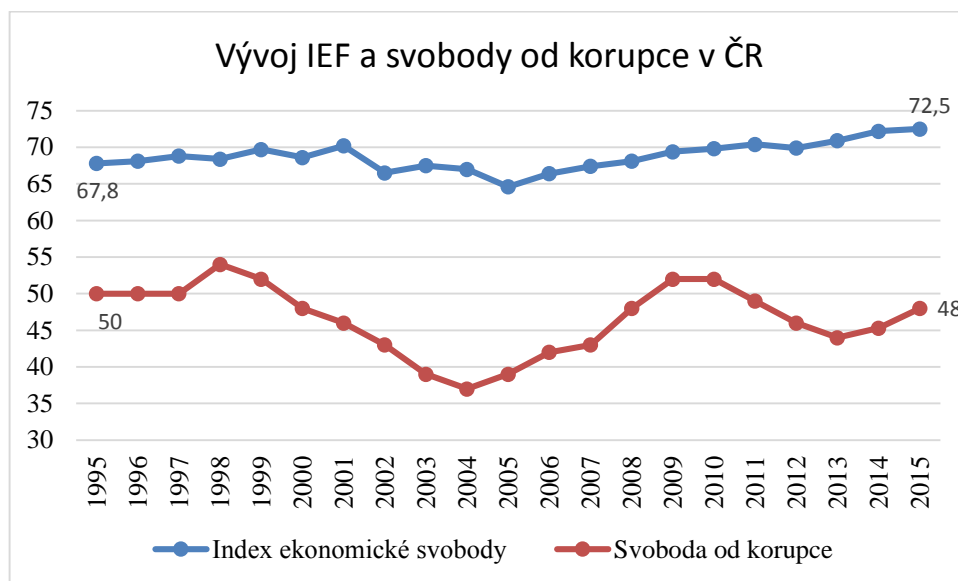
Důležitou roli v boji s korupcí budou také hrát registr smluv, registr konečných vlastníků firem, regulace hazardu, úspěšná implementace služebního zákona či snaha soudních exekutorů o zavedení systému územní působnosti exekutorů, který bude odpovídat územní působnosti krajských soudů, tak jak je obvyklé v ostatních státech Evropy (tzv. platforma za teritorialitu). [22]

Dle organizace Freedom house, která každoročně sestavuje **Index transformace**, je v oblasti korupce největším problémem ČR zadávání veřejných zakázek. Organizace zdůrazňuje, že i přes řadu kontrolních mechanismů a rozsáhlých auditů není proces zadávání veřejných zakázek dostatečně transparentní a je stále nejvíce náchylný ke korupci. Jako příklad problematických zakázek z minulosti jsou uváděny zakázky na nákup IT služeb ve zdravotnictví, veřejné zakázky spojené s podnikem Lesy České republiky, či výběrové řízení na provozovatele mýtného systému.

Jako problém je také označena nedostatečná úprava služebního zákona, který nabyl účinnosti 1. ledna 2015. Dle TI služební zákon v přijaté podobě nebrání předním politickým představitelům ovlivňovat obsazování vysokých úřednických postů či pozic ve státních podnicích, a umožňuje tedy obsazovat tyto pozice dle soukromých zájmů politiků, čímž dochází ke střetu zájmů. Příkladem takového střetu zájmů je podle Freedom House osoba Andreje Babiše, který je zároveň ministrem financí a vlastníkem nadnárodního holdingu Agrofert. Podle této organizace je v současnosti několik významných veřejných pozic obsazeno osobami napojenými na Agrofert, čímž vzniká hrozba korupčního jednání. [6]

Na problematiku korupce spojenou s vyhlásováním veřejných zakázek, zneužíváním veřejných pravomocí a s plýtváním při čerpání finančních prostředků z fondů EU upozorňuje v rámci **Indexu ekonomické svobody** také organizace Heritage Foundation. Hlavním problémem však dle této organizace je fakt, že se úroveň korupce nedaří v ČR dlouhodobě snižovat, což dokládají hodnoty dílčího indexu svoboda od korupce. Od roku 1995 se hodnoty tohoto indexu nepodařilo výrazněji a dlouhodoběji zvýšit, což by bylo následkem snižování úrovně korupce zemi. Ve většině provedených měření, včetně měření z roku 2015, byla hodnota indexu svoboda od korupce dokonce nižší než při prvním měření v roce 1995. Navzdory tomu docházelo k pozvolnému růstu celkového indexu ekonomické svobody, a ČR se v žebříčku 178

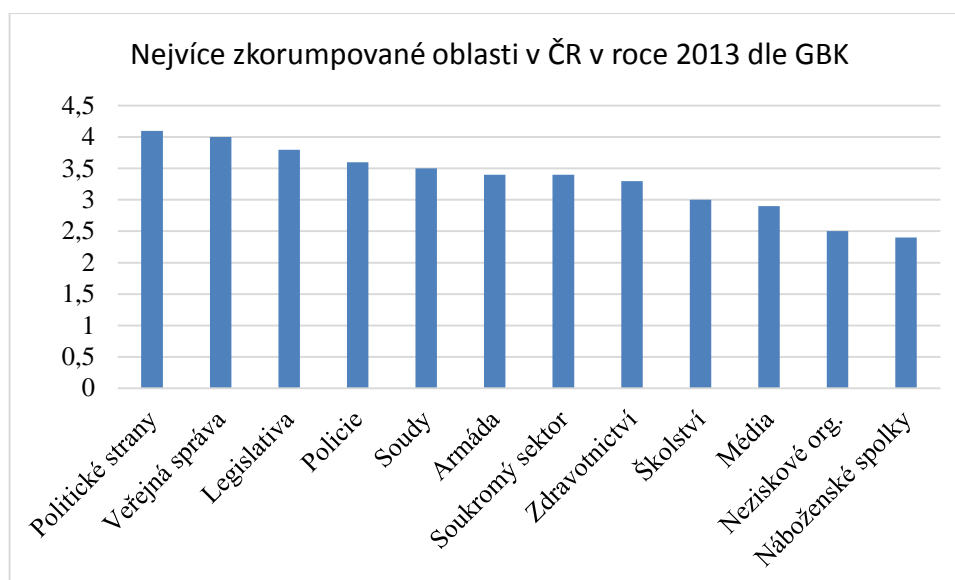
hodnocených zemí umístila v roce 2015 na 21. místě. Vývoj obou indexů je znázorněn na Grafu 8. [19]

Graf 8: Vývoj IEF a svobody od korupce v ČR

Zdroj: [19]

Skutečnost, že je korupce v ČR nejvíce rozšířena ve veřejném sektoru, vyplývá z výsledků **Globálního barometru korupce** z roku 2013. Na otázku do jaké míry si myslíte, že je korupce ve veřejném sektoru v ČR problém, bylo pouze 17 % respondentů toho názoru, že jde o nepatrný nebo o vůbec žádný problém. Naopak 55 % dotázaných odpovědělo, že korupce ve veřejném sektoru je velmi vážný problém. Konkrétně za nejvíce zkorumpovanou oblast považují občané ČR politické strany, kdy na otázku, zda považují politické strany za zkorumpované, odpovědělo kladně 73 % respondentů. Tento výsledek je přičítán především již dlouhodobě negativnímu nahlížení na politické činitele, což souvisí s častými politickými skandály v ČR. Druhým důsledkem je netransparentní fungování politických stran, k čemuž také přispívá již zmiňovaný chybějící zákon o financování politických stran. Jako druhá nejvíce zkorumpovaná oblast je považována oblast veřejné správy, o které si 71 % dotázaných myslí že je zkorumpovaná. Ke zlepšení tohoto výsledku by mělo přispět především přijetí služebního zákona, zveřejňování smluv uzavřených státem nebo jinými veřejnými institucemi na internetu, či jiná výše zmíněná opatření směřující k vyšší transparentnosti a otevřenosti veřejné správy. Naopak jako nejméně zkorumpované vyšly neziskové organizace a náboženské spolky, které za zkorumpované považuje 20 %, respektive 17% respondentů. Celé pořadí, včetně přidělených bodů dle vnímání korupce v jednotlivých oblastech, je znázorněno na Grafu 9.

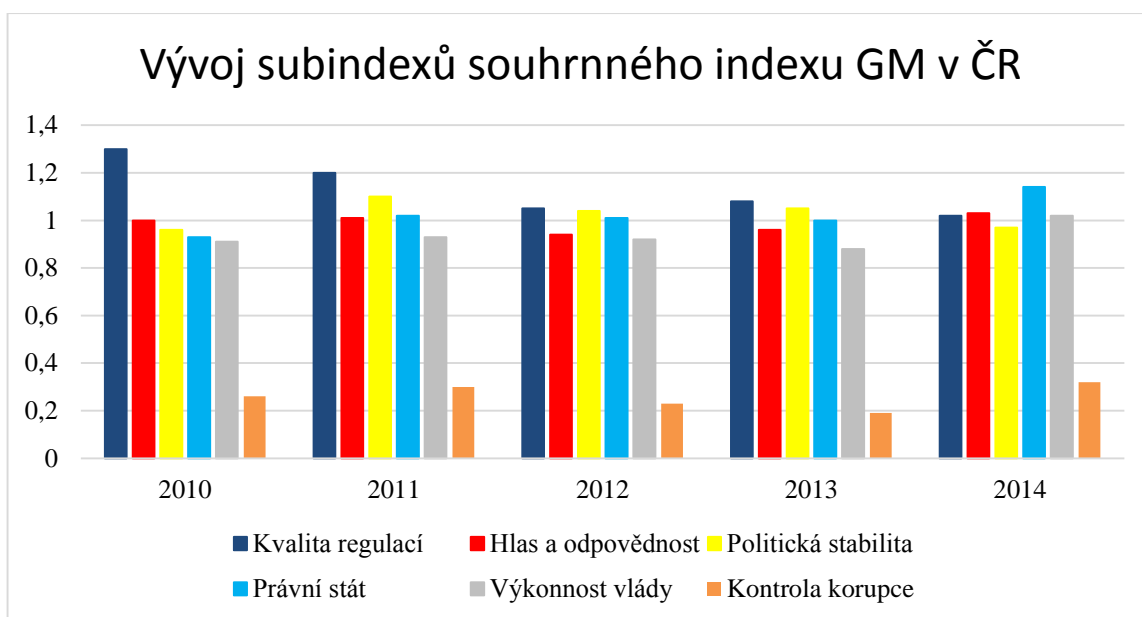

Graf 9: Nejvíce zkorumpované oblasti v ČR v roce 2013 dle GBK

Zdroj: [22]

Z tohoto výzkumu také vyplývá, že většina občanů ČR nemá důvěru k opatřením přijímaným za účelem boje proti korupci. Protikorupční opatření považuje 72 % dotázaných za neefektivní a pouze 4 % dotázaných si myslí, že tato opatření jsou efektivní. Zbýlých 24 % neoznačuje přijímaná opatření ani za efektivní ani za neefektivní. Více než polovina dotázaných, konkrétně 55 %, je také toho názoru, že obyčejný občan nemůže proti korupci účinně bojovat. Z těchto výsledků je tedy patrná značná nedůvěra občanů ČR směrem k jakékoli snaze bojovat proti korupci. [22]

Negativní vnímání aktivit zaměřených na potlačování korupce potvrzuje i souhrnný index **Governance Matters**, respektive jeho jednotlivé subindexy. Pro zjištění, jak jsou veřejností vnímána a hodnocena protikorupční opatření či jak občané důvěřují politickým představitelům, je v této studii používán subindex kontrola korupce. Z výsledků posledních pěti měření pro ČR je patrné výrazně horší hodnocení u tohoto subindexu než u ostatních dílčích indexů. Od roku 2010 byla kontrola korupce v ČR hodnocena přibližně 0,2 až 0,3 body. Oproti tomu byly ostatní dílčí indexy hodnoceny v rozmezí 0,9 až 1,3 bodu, což je při maximální možné hodnotě 2,5 bodu velmi výrazný rozdíl. Vývoj hodnot jednotlivých dílčích indexů je znázorněn na Grafu 10.

Graf 10: Vývoj subindexů souhrnného indexu GM v ČR

Zdroj: [35]

4.1 Komparace korupce v ČR a nových členských státech EU

Pro komparaci výsledků ČR s ostatními státy byly zvoleny státy, které vstoupily do Evropské unie v letech 2004, 2007 a 2013. Těmito státy jsou Bulharsko, Chorvatsko, Kypr, Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Malta, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko. Důvodem pro výběr těchto států je především skutečnost, že většina z nich se stala členy EU ve stejném roce jako ČR. Dalšími důvody jsou podobný historický vývoj těchto zemí po 2. světové válce, jejich podobná geografická poloha a skutečnost, že každý z vybraných států se do jisté míry v současnosti potýká s korupcí.

Při porovnání míry korupce v ČR s novými členskými zeměmi EU, patří ČR mezi hůře hodnocenou polovinu těchto států. Tuto skutečnost potvrzují výsledky všech metod, které jsou primárně zaměřeny na kvantifikaci korupce. Největším problémem však je skutečnost, že se ČR nedaří s korupcí bojovat. Zatímco ostatním zemím se daří úroveň korupce účinně snižovat, v ČR dochází ke snižování korupce jen velmi pomalu, dle některých indexů dochází dokonce k jejímu zvyšování.

Výsledky **Indexu vnímání korupce** toto tvrzení potvrzují. V roce 2010 se mezi sledovanými státy umístila ČR v hodnocení tohoto indexu s 46 body na 8. místě, avšak i přes zlepšení celkového výsledku o 5 bodů, klesla ČR na 9. místo. Ještě lépe lze tento vývoj dokumentovat porovnáním výsledků z let 2005 a 2014. V roce 2005 byla ČR hodnocena na 7. místě se skóre 43 bodů. Přestože došlo do roku 2014 ke zvýšení o 8 bodů, klesla ČR o 2 pozice. Podobné či stejné hodnocení mělo v roce 2005 také Lotyšsko a Slovensko. Zatímco Slovensko

zaznamenalo velmi podobný vývoj jako ČR, Lotyšsko se v hodnocení zlepšilo o 13 bodů a 3 pozice. Největšího zlepšení dosáhlo v tomto období Polsko, které si polepšilo o 27 bodů a 8 pozic. Naopak v roce 2005 nejlépe hodnocená Malta získala v roce 2014 o 11 méně a propadla se o 5 pozic. Porovnání výsledků z let 2005 a 2014 obsahuje Tabulka 5.

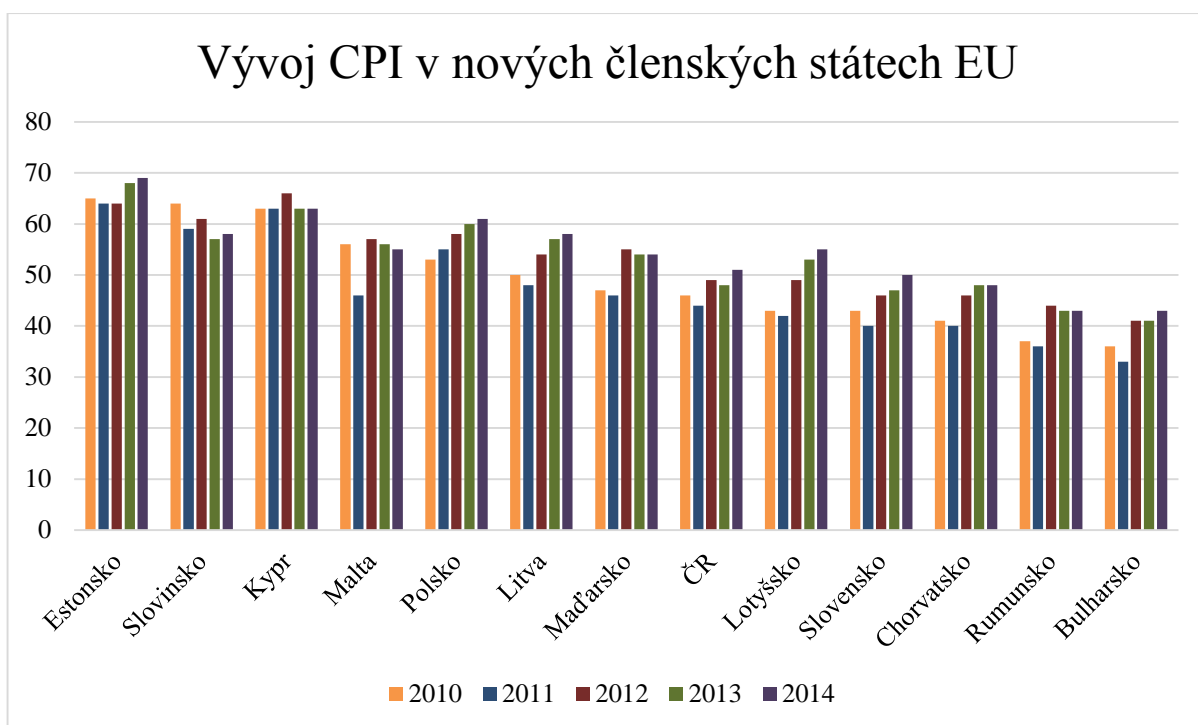
Tabulka 5: Porovnání výsledků CPI v letech 2005 a 2014

	2005		2014		rozdíl	
	body	pořadí	body	pořadí	body	pořadí
Polsko	34	11	61	3	27	8
Chorvatsko	34	11	48	11	14	0
Lotyšsko	42	9	55	6	13	3
Rumunsko	30	13	43	12	13	1
Litva	48	6	58	4	10	2
ČR	43	7	51	9	8	-2
Slovensko	43	7	50	10	7	-3
Kypr	57	4	63	2	6	2
Estonsko	64	2	69	1	5	1
Maďarsko	50	5	54	8	4	-3
Bulharsko	40	10	43	12	3	-2
Slovinsko	61	3	58	4	-3	-1
Malta	66	1	55	6	-11	-5

Zdroj: vlastní zpracování

Nejlépe hodnocenými zeměmi v rámci CPI jsou v posledních letech Estonsko, Kypr, Slovinsko a stále se zlepšující Polsko. Naopak již dlouhodobě je korupce nejhůře vnímána v Bulharsku, Rumunsku a Chorvatsku, tedy v zemích, které se k EU připojily jako poslední. Vývoj CPI v nově přistoupiivších zemích je znázorněn na Grafu 11.

Z výsledků ostatních indexů zaměřených na měření korupce je rovněž patrné zhoršující se postavení ČR vůči ostatním státům. Téměř totožné výsledky a vývoj v hodnocení ČR zaznamenal Index svoboda od korupce, sestavovaný v rámci **Indexu ekonomické svobody**. ČR v něm oproti roku 2005 rovněž zaznamenala mírné bodové zlepšení, ale v celkovém pořadí si pohoršila o jedno místo na 8. pozici. Největší pozitivní změnu zaznamenalo opět Polsko, které se posunulo z 12. na 5. pozici. Naopak jediným státem, kterému se za toto období zhoršilo bodové hodnocení, bylo Bulharsko. Srovnání výsledků Indexu svobody od korupce je obsaženo v Tabulce 6.

Graf 11: Vývoj CPI v nových členských státech EU

Zdroj: [22]

Jako nejlépe hodnocené státy jsou v posledním období Indexem svobody od korupce hodnoceny Estonsko, Kypr a Slovinsko, tedy stejně jako u CPI. Totožné jsou také nejhůře hodnocené země, tedy Bulharsko, Rumunsko a Chorvatsko.

Tabulka 6: Porovnání výsledků Indexu svoboda od korupce v letech 2005 a 2014

	2005		2014		rozdíl	
	body	pořadí	body	pořadí	body	pořadí
Polsko	36	12	54,8	5	18,8	7
Rumunsko	28	13	37,7	12	9,7	1
Estonsko	55	3	64,2	1	9,2	2
ČR	39	7	45,3	8	6,3	-1
Malta	50	4	55,8	4	5,8	0
Lotyšsko	38	9	43,6	9	5,6	0
Slovensko	37	10	41,8	10	4,8	0
Chorvatsko	37	10	41,1	11	4,1	-1
Kypr	61	1	64	2	3	-1
Litva	47	6	49,9	6	2,9	0
Slovinsko	59	2	61	3	2	-1
Maďarsko	48	5	48,6	7	0,6	-2
Bulharsko	39	7	35,2	13	-3,8	-6

Zdroj: vlastní zpracování

Nárůst míry korupce v ČR oproti ostatním zemím dokládá také Subindex kontrola korupce, který je součástí souhrnného indexu **Governance Matters**. Dle tohoto indexu se mezi ostatními zeměmi umístila ČR v roce 2014 rovněž na 8. pozici a oproti roku 2005 zaznamenala stejný pokles o jednu pozici. Na rozdíl od výsledků předchozích dvou indexů byl však tento pokles doprovázen také zhoršeným bodovým hodnocením, když se hodnocení ČR zhoršilo o 0,14 bodu. Největšího zlepšení dosáhlo opět Polsko a nejméně si pohoršilo Maďarsko. Srovnání výsledků Subindexu kontrola korupce z let 2005 a 2014 je obsaženo v Tabulce 7.

Nejlépe je kontrola korupce hodnocena v Estonsku, na Kypru a v posledních letech také na Maltě. Nejhůře hodnocenými státy jsou opět Bulharsko a Rumunsko, ke kterým se řadí ještě Slovensko a v roce 2014 nově také Maďarsko.

Tabulka 7: Porovnání výsledků Indexu kontrola korupce v letech 2005 a 2014

	2005		2014		rozdíl	
	body	pořadí	body	pořadí	body	pořadí
Polsko	0,22	9	0,59	5	0,37	4
Estonsko	0,97	1	1,27	1	0,3	0
Litva	0,22	9	0,48	6	0,26	3
Kypr	0,89	2	1,07	2	0,18	0
Rumunsko	-0,21	13	-0,14	12	0,07	1
Chorvatsko	0,14	11	0,19	9	0,05	2
Lotyšsko	0,32	8	0,34	7	0,02	1
Malta	0,86	4	0,86	3	0	1
ČR	0,46	7	0,32	8	-0,14	-1
Slovinsko	0,89	2	0,69	4	-0,2	-2
Bulharsko	0,06	12	-0,28	13	-0,34	-1
Slovensko	0,49	6	0,12	11	-0,37	-5
Maďarsko	0,62	5	0,13	10	-0,49	-5

Zdroj: vlastní zpracování

Jediným indexem, podle kterého si ČR v porovnání s novými členskými státy zlepšila své postavení, je **Index transformace**, respektive jeho dílčí index korupce. Zároveň v rámci tohoto indexu dosáhla ČR nejlepšího umístění, když v roce 2014 obsadila 4. místo, čímž si oproti roku 2005 polepšila o dvě místa. K tomuto zlepšení došlo i navzdory tomu, že bodové hodnocení ČR se vůči roku 2005 nijak nezměnilo. Největšího zlepšení od roku 2005 dosáhlo Chorvatsko, které však společně s Bulharskem a Rumunskem patří mezi nejhůře hodnocené státy. Nejlépe hodnocenými jsou opět Estonsko a Slovinsko. Srovnání výsledků Subindexu korupce v letech 2005 a 2014 je obsaženo v Tabulce 8.

Z výsledků těchto čtyř indexů (kompletní přehled je součástí příloh B - E) je jasně patrné, že v porovnání se státy, které vstoupily do EU společně s ČR či později, nedokázala ČR v tomto období výrazněji snížit míru korupce. Dle výsledků Indexu vnímání svobody, Indexu ekonomické svobody a souhrnného indexu Governance Matters si dokonce ČR vůči těmto státům pohoršila a řadí se mezi nejhůře hodnocené státy. Nejvíce snížit úroveň korupce dokázalo po vstupu do EU Polsko, které dosáhlo lepšího bodového hodnocení v rámci všech čtyř metod, a lze tedy tvrdit, že vstup do EU měl pro Polsko v boji proti korupci pozitivní vliv. K nejvýraznějšímu zhoršení došlo naopak v Maďarsku, u kterého došlo k propadu vůči ostatním státům dle všech čtyřech indexů.

Tabulka 8: Porovnání výsledků Indexu transformace - Subindex korupce v letech 2005 a 2014

	2005		2014		rozdíl	
	body	pořadí	body	pořadí	body ²	pořadí
Chorvatsko³	4,75	11	4	9	-0,75	2
Lotyšsko	3,5	6	3	3	-0,5	3
Litva	3,75	8	3,5	4	-0,25	4
Rumunsko	4,25	10	4	9	-0,25	1
ČR	3,5	6	3,5	4	0	2
Estonsko	2,5	2	2,5	1	0	1
Bulharsko	4	9	4,25	11	0,25	-2
Polsko	3	4	3,5	4	0,5	0
Slovinsko	2	1	2,5	1	0,5	0
Slovensko	3	4	3,75	7	0,75	-3
Maďarsko	2,75	3	3,75	7	1	-4

Zdroj: vlastní zpracování

² Nejlépe hodnocené státy jsou dle tohoto indexu státy s nejnižším hodnocením, proto jsou na prvních místech státy se zápornými hodnotami.

³ Malta a Kypr nebyly ve sledovaném období tímto indexem hodnoceny.

5 KOMPARACE VYBRANÝCH METOD MĚŘENÍ KORUPCE

V Tabulce 9 jsou uvedeny všechny výše popsané metody, včetně organizace, která jejich výsledky zveřejňuje, časového intervalu zveřejňování výsledků jednotlivých metod a intervalu výsledných hodnot. V posledním sloupci je uvedena směrnice jednotlivých metod. Pokud je směrnice kladná, znamená to, že čím vyšších hodnot z výsledného intervalu je dosaženo, tím lépe jsou sledované země hodnoceny. Naopak u metod se zápornou směrnicí jsou nejlépe hodnoceny země s nejnižším hodnocením.

Tabulka 9: Shrnutí metod měření korupce

Metoda	Organizace	Časový interval	Interval výsledných hodnot	Směrnice
Governance Matters	Světová banka	ročně	<-2,5; 2,5>	kladná
International Country Risk Guide	Political Risk Services Group	ročně	<0; 100>	kladná
Index globální integrity	Global Integrity	ročně	<0; 100>	kladná
Country Policy and Institutional Assessment	Světová banka	ročně	<1; 6>	kladná
Bertelsmann Transformation Index	Bertelsmann Stiftung	1 za 2 roky	<0; 10>	kladná
Index plátců úplatků	Transparency International	x ⁴	<0; 10>	kladná
Globální barometr korupce	Transparency International	1 za 2 roky ⁵	<1; 5>	záporná
Index transformace	Freedom House	ročně	<1; 7>	záporná
Index růstu konkurenceschopnosti	Světové ekonomické fórum	ročně	<1; 7>	kladná
Index vnímání korupce	Transparency International	ročně	<0; 100>	kladná
Evropský index kvality správy	Evropská komise	2010 a 2013	x	kladná
Index ekonomické svobody	The Heritage Foundation	ročně	<0; 100>	kladná
Index V4	Transparency International	2004	<0; 1>	kladná

Zdroj: vlastní zpracování

⁴ Tento index byl doposud zveřejněn v letech 1999, 2002, 2006, 2008 a 2011.

⁵ Do roku 2007 byl GBK zveřejňován každoročně.

Pro komparaci vybraných metod byly rovněž zvoleny nové členské státy EU, respektive výsledné hodnoty jednotlivých metod měření korupce pro tyto státy. Sledovány jsou výsledné hodnoty těchto států v období let 2005 až 2014. Komparovány jsou tedy pouze metody, jejichž výsledky jsou zveřejňovány každoročně a ty metody, které zahrnují nové členské státy EU do svého každoročního hodnocení. Tyto požadavky splňuje 5 metod - Index vnímání korupce, Index transformace, Index ekonomické svobody, Index růstu konkurenceschopnosti a souhrnný index Governance Matters. Pro zajištění lepší porovnatelnosti výsledků těchto metod byly u indexů transformace, ekonomické svobody a GM zvoleny jejich dílčí indexy zabývající se korupcí. U indexu GM se jedná o Subindex kontrola korupce, u Indexu transformace je to Subindex korupce a u Indexu ekonomické svobody jde o Subindex svoboda od korupce.

5.1 Komparace vybraných metod měření korupce pomocí korelačního koeficientu

Pro ověření, zda mezi hodnoceními uvedených metod existuje nějaká závislost, byla zvolena korelační analýza, konkrétně koeficient mnohonásobné korelace. Pomocí korelačního koeficientu lze vyjádřit případnou závislost výsledků zvolených metod měření korupce. Korelační koeficient nabývá hodnot z intervalu $<-1; 1>$. Pokud se hodnota korelačního koeficientu blíží k 1, existuje mezi sledovanými veličinami pozitivní korelace, respektive rostou-li hodnoty jedné proměnné, rostou i hodnoty ostatních proměnných. Naopak negativní korelace mezi veličinami nastává, pokud se hodnota korelačního koeficientu blíží k -1. V tomto případě s růstem hodnot jedné proměnné dochází k poklesu hodnot ostatních proměnných a naopak. Jestliže je hodnota korelačního koeficientu rovna 0, mezi veličinami neexistuje statisticky významná závislost.

Na výsledných hodnotách výše zmíněných metod pro nové členské státy EU bude testována nulová hypotéza $H_0: \rho = 0$, tedy zda je korelační koeficient roven 0 a mezi těmito hodnotami neexistuje statisticky významná závislost. Tato hypotéza bude testována oproti alternativní hypotéze $H_A: \rho \neq 0$, tedy že mezi výslednými hodnotami existuje statisticky významná závislost. Výchozí hodnoty pro výpočet korelačních koeficientů jsou obsaženy v přílohách B-F. Výsledné hodnoty korelačních koeficientů jsou obsaženy v Tabulce 10.

Tabulka 10: Hodnoty korelačních koeficientů v nových členských státech EU

	CPI x GM	CPI x TI	CPI x IEF	CPI x GCI	GM x TI	GM x IEF	GM x GCI	TI x IEF	TI x GCI	IEF x GCI
Bulharsko	0,0903	0,2944	-0,2673	0,1899	0,0358	0,3401	-0,6728	-0,5921	0,5502	-0,8253
Chorvatsko	-0,0299	-0,8447	0,3646	0,3020	-0,0523	-0,2219	-0,0604	-0,5965	-0,0793	-0,3344
Kypr	0,1875	x ⁶	0,2753	0,3240	x	-0,0623	-0,3915	x	x	-0,3064
ČR	-0,5146	0,0828	0,0906	0,4030	0,4442	-0,2868	-0,0835	-0,7482	0,0731	0,3130
Estonsko	0,6493	0,5588	0,1602	0,0629	0,0929	-0,1306	0,0582	-0,2777	0,2928	-0,7945
Maďarsko	-0,0550	0,0782	-0,5796	-0,1872	-0,9243	-0,0738	0,6301	-0,1231	-0,3555	-0,3066
Lotyšsko	0,3018	-0,8511	-0,1111	0,5686	-0,0544	-0,7973	0,7420	-0,1479	-0,3484	-0,6961
Litva	0,8793	-0,6177	0,5162	0,1703	-0,8293	0,4819	-0,0446	-0,4757	0,2778	0,1236
Malta	0,4566	x	0,2866	0,5410	x	0,7932	-0,0342	x	x	-0,2792
Polsko	0,9590	0,5155	0,9408	0,8899	0,5407	0,9680	0,7777	0,6316	0,6548	0,7928
Rumunsko	-0,1571	-0,7969	0,6895	0,7108	0,1905	-0,3798	0,1534	-0,7238	-0,6988	0,7378
Slovensko	-0,2004	0,0000	-0,1273	0,2444	-0,8313	-0,2210	0,7622	0,2973	-0,7961	-0,0096
Slovinsko	0,7878	-0,0413	0,3431	0,7221	-0,0853	0,2318	0,8259	0,6947	-0,4767	-0,1154

Zdroj: vlastní zpracování

V Tabulce 10 jsou znázorněny hodnoty korelačních koeficientů pro každou dvojici vybraných metod ve všech sledovaných státech. Zvýrazněny jsou korelační koeficienty, jejichž absolutní hodnota je větší než 0,6, což představuje silnou (pozitivní či negativní) korelační závislost mezi výslednými hodnotami sledovaných metod. Nejčastěji se silná pozitivní závislost objevuje u indexu GM (Subindex kontrola korupce) a u indexu GCI, konkrétně v případech Maďarska, Lotyšska, Polska, Slovenska a Slovinska. V některých případech (Bulharsko a Kypr) však hodnoty korelačního koeficientu těchto metod vychází výrazně záporné, což je v rozporu s očekáváním, neboť obě metody mají stejnou směrnici. Obdobně je tomu tak i mezi indexy GM a CPI, kdy silnou pozitivní závislost vykazují Estonsko, Litva, Polsko a Slovinsko.

Silnou negativní závislost lze v několika zemích vysledovat mezi indexy CPI a TI, indexy GM a TI, indexy TI a IEF a indexy TI a GCI. V těchto případech jsou výsledky v souladu s očekáváním, vzhledem k tomu, že Index transformace má oproti ostatním komparovaným indexům opačnou směrnici. Avšak i přes tuto skutečnost lze v některých zemích mezi těmito indexy vysledovat pozitivní závislost.

Z výsledných hodnot korelačního koeficientu pro ČR je patrné, že silná vzájemná závislost existuje pouze mezi Indexem ekonomické svobody (Subindex svoboda od korupce) a Indexem transformace (Subindex korupce). Hodnota korelačního koeficientu mezi těmito indexy je -0,7482 což značí silnou negativní korelaci. Důvodem negativní závislosti je opět opačná směrnice u Indexu transformace. Určitou pozitivní či negativní závislost lze vysledovat i mezi

⁶ Pro Kypr a Maltu nebyl ve sledovaném období sestaven Index transformace

dalšími indexy, tato závislost již však není natolik významná. Naopak hodnoty korelačního koeficientu mezi CPI a TI a mezi CPI a IEF se blíží hodnotě 0. Mezi těmito metodami tedy neexistuje statisticky významná korelační závislost a hodnocení těchto metod je vzájemně nezávislé. Pokud tedy dojde např. k poklesu celkového bodového hodnocení ČR u jedné z metod, nelze očekávat podobnou změnu také u ostatních metod.

Přestože každý stát vykazuje určitou závislost mezi některými sledovanými metodami, je tato závislost pro každou zemi specifická. Vzhledem k rozmanitosti výsledných hodnot korelačního koeficientu se nedá vysledovat žádná závislost mezi dvěma metodami, která by existovala ve všech výše uvedených zemích. Na základě hodnot korelačních koeficientů tedy nelze vysledovat žádnou závislost mezi komparovanými metodami měření korupce, která by byla platná v obecné rovině.

5.2 Komparace vybraných metod měření korupce pomocí Kendallova koeficientu shody

Pro ověření, zda se v rámci jednotlivých komparovaných metod shodují výsledná pořadí sledovaných států, bude použit **Kendallův koeficient shody (Kendall's coefficient of Concordance)**. Kendallův test je neparametrická metoda matematické statistiky a používá se k posouzení více než dvou pořadí (n) a určení míry souhlasu mezi těmito pořadími k jednotek, kde n představuje pořadí hodnocených objektů a k počet hodnotitelů těchto objektů. Kendallův koeficient shody tedy slouží k posouzení shody hodnocení jednotlivých hodnotitelů. Hodnota koeficientu nabývá hodnot z intervalu $<0; 1>$, kde 1 znamená úplnou shodu hodnotitelů a 0 naopak žádnou shodu.

Pro případ zkoumaných proměnných představují objekty n sledované státy (z této analýzy byly vyřazeny Kypr a Malta, neboť nejsou zahrnuty do Indexu transformace), resp. jejich pořadí, a hodnotiteli k jsou komparované metody. Pořadí jednotlivých států je určeno dle výsledných hodnot komparovaných metod měření korupce. U indexů CPI, GM, IEF a GCI byly státy seřazeny sestupně od státu s nejvyšší hodnotou ke státu s nejnižší hodnotou. Na prvním místě se tedy umístil stát, který dosáhl maximálního hodnocení v rámci sledované skupiny států. U indexu TI bylo pořadí sestaveno opačným způsobem, neboť má tento index opačnou směrnicí než ostatní indexy. Na prvním místě se tedy umístila země s nejnižší hodnotou. V případě, že některé státy dosáhly stejného ohodnocení, bylo jejich pořadí stanoveno jako průměr příslušných pořadí.

Pokud se bude hodnota Kendallova koeficientu blížit k 1, znamená to, že pořadí zemí je u všech sledovaných metod stejné a tyto metody se v hodnocení zemí shodují. Jestliže se komparované metody v hodnocení zemí rozcházejí, hodnota Kendallova koeficientu se bude blížit k nule. Hodnoty Kendallova koeficientu pro sledované státy v období let 2005 – 2014 jsou obsaženy v následující tabulce.

Tabulka 11: Hodnoty Kendallova koeficientu

	Průměrné pořadí									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bulharsko	8,3	8,6	9,5	9,8	10,1	10,3	10,2	10,0	9,8	9,9
Chorvatsko	9,6	9,5	9,4	9,5	9,6	9,8	9,6	9,5	8,7	9,1
ČR	5,1	4,7	4,9	4,4	4,2	4,0	4,4	4,9	5,6	5,4
Estonsko	1,4	1,5	1,6	1,5	1,8	1,3	1,1	1,1	1,2	1,1
Maďarsko	3,2	3,9	4,0	4,5	4,5	5,5	4,7	5,6	5,8	6,9
Lotyšsko	6,3	5,9	5,7	6,0	7,2	6,8	7,2	6,0	5,4	5,0
Litva	5,9	6,5	6,4	6,6	6,7	5,4	5,3	4,8	4,4	4,1
Polsko	8,3	7,8	7,3	6,1	4,4	4,1	3,3	3,2	2,9	3,0
Rumunsko	10,8	10,6	10,3	10,2	10,0	9,7	10,1	10,2	9,9	9,4
Slovensko	5,5	5,3	5,1	5,7	5,9	7,0	7,4	8,0	9,1	8,5
Slovinsko	1,6	1,7	1,8	1,7	1,6	2,1	2,7	2,7	3,2	3,6
Kendallův k.	0,87923	0,81427	0,79982	0,81120	0,85889	0,86037	0,90416	0,88044	0,82792	0,79908

Zdroj: vlastní zpracování

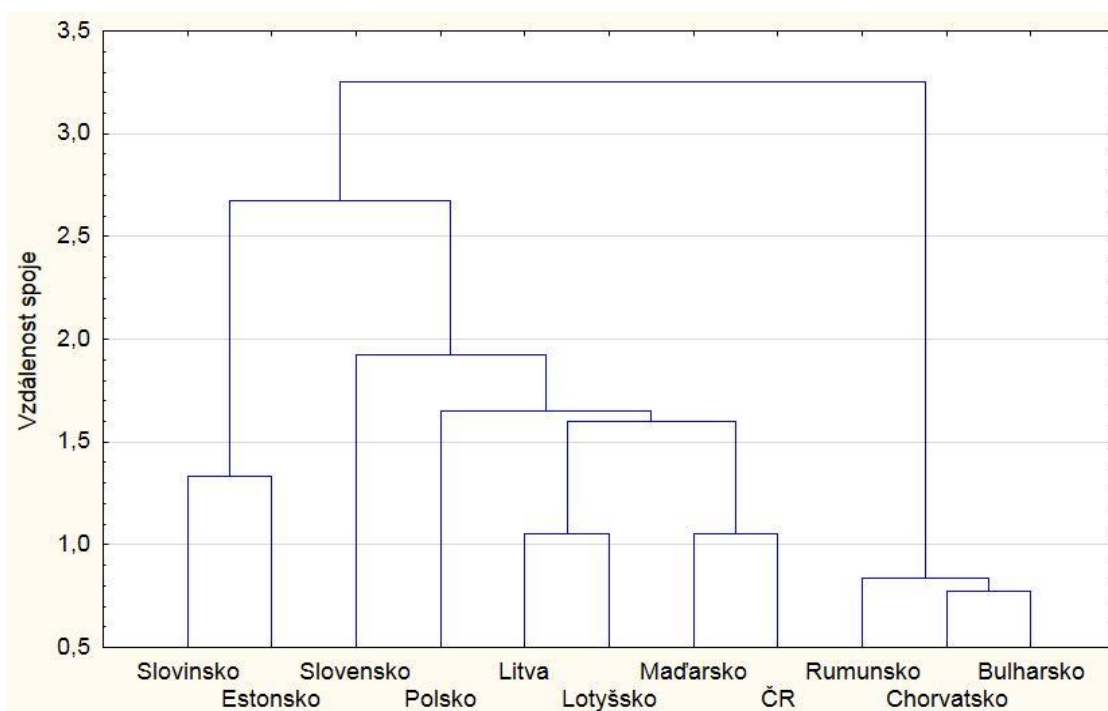
Výsledné hodnoty Kendallova koeficientu shody se pohybují zhruba v rozmezí 0,8 – 0,9, což značí velmi výraznou shodu v hodnocení komparovaných metod. Z této analýzy tedy vyplývá, že Index vnímání korupce, index Governance Matters (Subindex kontrola korupce), Index transformace (Subindex korupce), Index ekonomické svobody (Subindex svoboda od korupce) a Index růstu konkurenceschopnosti poskytují téměř totožné výsledky pořadí v hodnocení sledované skupiny států.

V tabulce jsou rovněž znázorněna průměrná pořadí států, které v rámci všech pěti komparovaných metod obsadily v jednotlivých letech. Z těchto hodnot je patrné, že dle komparovaných metod jsou ze sledovaných států v letech 2005 až 2014 nejlépe hodnoceny Estonsko a Slovinsko. Nejhůře jsou naopak v tomto období hodnoceny Bulharsko, Chorvatsko a Rumunsko, tedy státy, které jako poslední vstoupily do EU. Česká republika se v této skupině řadí mezi polovinu lépe hodnocených států.

Hodnoty průměrných pořadí sledovaných států jsou dále využity jako vstupní data pro shlukovou analýzu. Shluková analýza obecně slouží k třídění jednotek do shluků tak, aby si

jednotky ležící ve stejném shluku byly podobnější než objekty z ostatních shluků. Prostřednictvím shlukové analýzy lze tedy státy klasifikovat do jednotlivých shluků, na základě určitého souboru znaků, v tomto případě podle jejich průměrného pořadí. Do jednotlivých shluků jsou tedy klasifikovány státy, které v rámci komparovaných metod dosáhly podobného umístění. K provedení shlukové analýzy byl využit program Statistica 12, který umožňuje seskupovat objekty podle různých měr vzdáleností a podle různých slučovacích pravidel. V tomto případě byla zvolena metoda Eukleidovské vzdálenosti a pravidlo jednoduchého spojení, podle kterého je vzdálenost dvou shluků dána vzdáleností dvou nejbližších objektů z různých shluků.

Z provedené analýzy je patrné, že nejmenší vzdálenost, respektive největší podobnost v dosahovaném umístění, je mezi Chorvatskem a Bulharskem. Velmi podobného umístění, jako tyto státy, dosahuje rovněž Rumunsko. Největší podobnosti dále dosáhlo Maďarsko a Česká republika, Lotyšsko a Litva a Slovinsko a Estonsko. Jelikož jsou státy klasifikovány právě dle jejich pořadí, nemusí výsledné shluky obsahovat státy s podobnou mírou korupce. Výsledný dendrogram je znázorněn na Obrázku 12.

Obrázek 12: Shluková analýza nových členských států EU

Zdroj: vlastní zpracování

ZÁVĚR

Korupce je v současnosti globálním problémem, který svou celosvětovou rozšířeností určitým způsobem ohrožuje fungování všech národních i nadnárodních společností. Z toho důvodu se problematice korupce věnuje řada mezinárodních organizací, jako jsou Freedom House, Gallup International Association, Heritage Foundation, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Organizace spojených národů, Světová banka, Světové ekonomické fórum, Transparency International a mnoho dalších. Cílem těchto organizací je mimo jiné také účinně bojovat proti korupci a snižovat tak míru korupce ve světě. K posouzení, zda je boj proti korupci úspěšný, je nutné sledovat právě míru korupce. V mnoha případech je však největším problémem míru korupce správně kvantifikovat, neboť korupce je ve většině zemí nelegální a je velmi obtížné ji odhalovat. I přesto však bylo vytvořeno několik metod, které se snaží míru korupce měřit.

Nejnámější a nejčastěji uváděnou metodou měření korupce je **Index vnímání korupce** zpracovávaný organizací Transparency International. Tato metoda vychází z výsledků řady dotazníkových šetření týkajících vnímání korupce ze strany veřejnosti. Díky každoročnímu sestavování indexu, velkému množství vstupních dat a počtu hodnocených zemí je tato metoda v současnosti nejuznávanějším způsobem měření korupce. Mezi další metody vytvořené za účelem měření korupce patří například **Globální barometr korupce** nebo **Index plátců úplatků** měřící náchylnost podnikatelských subjektů poskytovat úplatky v zahraničí.

Kromě metod vytvořených primárně pro kvantifikaci míry korupce existuje řada komplexních indexů sledujících primárně jiné jevy. Příkladem takového indexu je souhrnný index **Governance Matters** vypracovávaný Světovou bankou, jehož primárním cílem je měřit kvalitu správy v jednotlivých státech. V rámci tohoto cíle však měří i ostatní faktory ovlivňující celkovou kvalitu správy, tedy i míru korupce. Podobného typu jsou také **Index transformace**, **Index ekonomické svobody**, **Index růstu konkurenceschopnosti** či **Index globální integrity**.

Existují také metody měření korupce, které byly vytvořeny za zcela unikátními účely. Příkladem je **index V4** vytvořený pro měření institucionálního sklonu ke korupci v hlavních městech zemí Visegrádské čtyřky. Index V4 byl sestaven pouze jednou v roce 2004 s cílem porovnat účinnost protikorupčních opatření v Praze, Bratislavě, Varšavě a Budapešti. Druhým unikátním indexem je **Evropský index kvality správy**, který měří kvalitu veřejné správy na úrovni regionů NUTS I a NUTS II. Stejně jako jiné komplexní indexy měří i tento index různé

faktory ovlivňující výslednou kvalitu správy, včetně míry korupce. Jedná se tedy o jediný nástroj, který umožňuje kvantifikovat míru korupce i na regionální úrovni.

Výsledky zmiňovaných metod pro ČR nejsou příliš pozitivní. Přestože v porovnání s ostatními státy světa nepatří ČR mezi nejhůře hodnocené, hlavním problémem je dlouhodobá neschopnost ČR účinně bojovat proti korupci. Z dlouhodobých výsledků je patrné, že dochází pouze k mírnému snižování úrovně korupce v ČR, což je nejvíce patrné z porovnání s novými členskými státy EU. U těchto států došlo mezi lety 2005 až 2014 ve většině případů k výraznějšímu snížení míry korupce než v ČR, což se projevilo zhoršeným umístěním ČR v žebříčku těchto států.

Boj proti korupci se v ČR příliš nedaří ani navzdory přijatým legislativním či systémovým opatřením s cílem zvýšit transparentnost veřejné správy. Zlepšení měl v tomto směru znamenat nový služební zákon, jehož kvalita je však s ohledem na boj proti korupci často kritizována. Mezi další problematické oblasti v ČR jsou uváděny oblasti vyhlašování veřejných zakázek, financování politických stran či zneužívání finančních prostředků z EU.

Za účelem komparace jednotlivých metod měření korupce a ověření jejich shody v rámci hodnocení států byl v této práci použit **korelační koeficient a Kendallův koeficient shody**. Komparováno bylo pět indikátorů kvantifikujících míru korupce v zemi - Index vnímání korupce, Index transformace, Index ekonomické svobody, Index růstu konkurenceschopnosti a souhrnný index Governance Matters. Jako vstupní data pro obě analýzy byly využity výsledky těchto indexů, případně jejich subindexů, z let 2005 až 2014 pro nové členské státy EU. Na základě výsledků korelačního koeficientu lze v některých státech vysledovat určitou závislost mezi komparovanými metodami. Tato závislost je však pro každý stát specifická a z korelační analýzy tedy nelze vysledovat žádná závislost mezi komparovanými metodami měření korupce, která by byla platná v obecné rovině. Z výsledků Kendallova koeficientu shody, který porovnává státy dle dosaženého pořadí v rámci jednotlivých metod, vyplývá velmi výrazná shoda v hodnocení těchto metod. Závěrem lze tedy konstatovat, že i přes neexistující, obecně platnou, korelační závislost mezi komparovanými metodami, poskytují tyto metody téměř totožné výsledné pořadí sledovaných států. I přes tento závěr doporučuje autor nespoléhat se pouze na výsledky jedné z uvedených metod, ale pro objektivní zhodnocení míry korupce v konkrétní zemi využívat několik různých metod kvantifikace korupce.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] BABU, R. Rajesh. The United Nations convention against corruption: A critical overview. 2006. SSRN 891898
- [2] Bertelsmann Stiftung. Transformation Index BTI [online]. 2016 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z: <http://www.bti-project.org/en/index/>
- [3] DANČÁK, Břetislav (ed.), Vít HLOUŠEK (ed.) a Vojtěch ŠIMÍČEK (ed.). Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, 309 s. ISBN 80-210-4062-9.
- [4] DAVID, Vladislav a Alexander NETT. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007, ix, 345 s. Právo a společnost. ISBN 978-80-7179-562-9.
- [5] Ekonomické listy: Odborný časopis Centra ekonomických studií Vysoké školy ekonomie a managementu. Praha, 2010, 1(1). ISSN 1804-4166.
- [6] Freedom House. Nations in Transit 2015 [online]. 2015 [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/FH_NIT2015_06.06.15_FINAL.pdf
- [7] Freedom House. Our Work. [online]. 2015 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/our-work>
- [8] HELLMAN, Joel, Daniel KAUFMANN, Geraint JONES a Mark SCHANKERMAN. Measuring Governance, Corruption, and State Capture: How Firms and Bureaucrats Shape the Business Environment in Transition Economies [online]. 2000, [cit. 2015-12-31]. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/INTWBIGOVANTCOR/Resources/measure.pdf>
- [9] CHARRON, Nicholas; DIJKSTRA, Lewis; LAPUENTE, Victor. Mapping the regional divide in Europe: A measure for assessing quality of government in 206 European regions. Social Indicators Research, 2015, 122.2: 315-346.
- [10] CHMELÍK, Jan. Pozornost, úplatek a korupce. Praha: Linde, 2003, 222 s. ISBN 80-7201-434-x.
- [11] KOTLÁNOVÁ, Eva a Igor KOTLÁN. Vliv institucionálního prostředí na velikost korupce: empirická analýza. Politická ekonomie. 2012. ISSN 0032-3233. Dostupné z: <http://www.vse.cz/polek/836>

- [12] Mareco s. r. o. Profil společnosti Mareco s.r.o. [online]. 2015 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.mareco.cz/profil-spolecnosti/>
- [13] Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o korupci v České republice v letech 2005 – 2006 a o plnění Aktualizovaného vládního programu boje proti korupci [online]. 2007. [cit. 2015-12-15]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-korupci-v-ceske-republice-v-letech-2005-2006-a-o-plneni-aktualizovaneho-vladniho-programu-boje-proti-korupci-pdf.aspx>
- [14] Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Světové ekonomické fórum. [online]. 2015 [cit. 2015-12-30]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/mission.geneva/cz/odborne_organizace/svetove_ekonomicke_forum/index.html
- [15] POPE, Jeremy. Confronting corruption: the elements of a national integrity system : TI source book 2000. Berlin: Transparency International, 2000. ISBN 3-980-5657-8-5.
- [16] PRS Group. International country risk guide methodology [online]. 2012 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <http://www.prsgroup.com/wp-content/uploads/2012/11/icrgmethodology.pdf>
- [17] Příručka občanské obrany proti korupci. Vyd. 2. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2001. 30 s.
- [18] Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí . GRECO. [online]. 2015. [cit. 2015-12-16]. Dostupné z: <http://www.korupce.cz/cz/zahranicni-spoluprace/greco/greco-104840/>
- [19] The Heritage Foundation. Index of Economic Freedom [online]. 2016 [cit. 2016-03-9]. Dostupné z: <http://www.heritage.org/index/>
- [20] The PRS Group. About us. [online]. 2015. [cit. 2015-12-16]. Dostupné z: <http://www.prsgroup.com/about-us/about-prs>
- [21] Transparency International. Bribe Payers Index 2011 [online]. 2011. [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: http://files.transparency.org/content/download/98/395/2011_BPI_EN.pdf
- [22] Transparency International. Corruption perceptions index [online]. 2015 [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/research/cpi/>
- [23] Transparency International. Global Corruption Barometer 2013 [online]. 2013. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.transparency.org/gcb2013>

- [24] Transparency International. Our Organisation - Strategy 2020. [online]. 2015. [cit. 2015-12-16]. Dostupné z: http://www.transparency.org/howeare/organisation/strategy_2020/1/
- [25] Transparency International. Transparency International - The Global Anti-Corruption Coalition [online]. 2015. [cit. 2015-12-16]. Dostupné z: <http://www.transparency.org/about/>
- [26] Transparency International ČR. Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. [online]. 2005. [cit. 2015-12-16]. Dostupné z: http://www.prevencekorupce.cz/files/files/Korupce%20a%20protikorup%C4%8Dn%C3%AD%20politika_2.pdf
- [27] Transparency International ČR. Výroční zpráva 2004 [online]. 2004. [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: http://www.transparency.cz/wp-content/uploads/Transparency_vyr_zprava_2004_final.pdf
- [28] SCWAB, Klaus. The Global Competitiveness Report 2015-2016 [online]. World Economic Forum, 2015 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf
- [29] ŠTIČKA, Michal. Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. Praha: Transparency International - Česká republika, 2008, 212 s. ISBN 978-80-87123-04-1.
- [30] VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. Korupce v ekonomické teorii a praxi. Praha: Profess Consulting, 2007, 390 s. Cesta k finanční svobodě. ISBN 978 80-7259-055-1.
- [31] WIN/Gallup International. About us. [online]. 2010 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: http://www.wingia.com/en/who_we_are/about_us/
- [32] World Bank Group. About the World Bank [online]. 2016 [cit. 2015-12-30]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/about>
- [33] World Bank Group. Helping Countries Combat Corruption: The Role of the World Bank. [online]. 1997 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/corruptn/coridx.htm>
- [34] World Bank Group. The World Bank's Country Policy and Institutional Assessment - An Evaluation [online]. 2010 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: http://ieg.worldbank.org/Data/reports/cpia_eval.pdf

- [35] World Bank Group. Worldwide Governance Indicators [online]. 2015 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#doc>
- [36] World Economic Forum. Partnering Against Corruption Initiative. [online]. 2014 [cit. 2015-12-30]. Dostupné z: <http://www.weforum.org/community/partnering-against-corruption-initiative-0>
- [37] Zákon České republiky č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Dotazník použitý pro GBK 2013

Příloha B: Index vnímání korupce v letech 2005 – 2014

Příloha C: Governance Matters – subindex kontrola korupce v letech 2005 – 2014

Příloha D: Index transformace – subindex korupce v letech 2005 – 2014

Příloha E: Index ekonomické svobody – subindex svoboda od korupce v letech 2005 - 2014

Příloha F: Index růstu konkurenceschopnosti v letech 2005 - 2014

Příloha A: Dotazník použitý pro GBK 2013

Q1. Over the past two years, how has the level of corruption in this country changed?

- 1 – Decreased a lot
- 2 – Decreased a little
- 3 – Stayed the same
- 4 – Increased a little
- 5 – Increased a lot

Q2. To what extent do you believe corruption is a problem in the public sector in your country? By public sector we mean all institutions and services which are owned and/or run by the government. Please answer on a scale of 1 to 5, where 1 is ‘not a problem at all’ and 5 is ‘a very serious problem’.

- 1 – Not a problem at all
- 2 – ...
- 3 – ...
- 4 – ...
- 5 – A very serious problem

Q3. In your dealings with the public sector, how important are personal contacts and/or relationships to get things done?

- 1 – Not important at all
- 2 – Of little importance
- 3 – Moderately important
- 4 – Important
- 5 – Very important

Q4. To what extent is this country’s government run by a few big entities acting in their own best interest?

- 1 – Not at all
- 2 – Limited extent
- 3 – Somewhat
- 4 – Large extent
- 5 – Entirely

Q5. How effective do you think your government’s actions are in the fight against corruption?

- 1 – Very effective
- 2 – Effective
- 3 – Neither effective nor ineffective
- 4 – Ineffective
- 5 – Very ineffective

Q6. To what extent do you see the following categories to be affected by corruption in this country? Please answer on a scale from 1 to 5, where 1 means ‘not at all corrupt’ and 5 means ‘extremely corrupt’.

- A – Political parties
- B – Parliament/legislature
- C – Military
- D – NGOs

- E – Media
- F – Religious bodies
- G – Business/private sector
- H – Education system
- I – Judiciary
- J – Medical and health services
- K – Police
- L – Public officials/civil servants

Q7. A. In the past 12 months, have you or anyone living in your household had a contact or contacts with one of the following [INSERT CATEGORY NAME 1–8]?

- 1 – Education system
- 2 – Judicial system
- 3 – Medical and health services
- 4 – Police
- 5 – Registry and permit services
- 6 – Utilities
- 7 – Tax
- 8 – Land services

Q7. B. If yes to Q7A, in your contact or contacts have you or anyone living in your household paid a bribe in any form in the past 12 months?

Yes/no

Q8. What was the most common reason for paying the bribe/bribes? Please give only one answer.

- 1 – As a gift, or to express gratitude
- 2 – To get a cheaper service
- 3 – To speed things up
- 4 – It was the only way to obtain a service

Q9. Do you agree or disagree with the following statement? “Ordinary people can make a difference in the fight against corruption.”

- 1 – Strongly agree
- 2 – Agree
- 3 – Disagree
- 4 – Strongly disagree

Q10. There are different things people could do to fight corruption and I am now going to ask whether you would be willing to do any of the following: Please answer ‘yes’ or ‘no’.

- A – Sign a petition asking the government to do more to fight corruption
- B – Take part in a peaceful protest or demonstration against corruption
- C – Join an organisation that works to reduce corruption as an active member
- D – Pay more to buy goods from a company that is clean/corruption-free
- E – Spread the word about the problem of corruption through social media
- F – Report an incident of corruption

Q11. A. If yes to Q10F, to whom would you report it?

- 1 – Directly to the institution involved
- 2 – A general government anti-corruption institution or hotline

- 3 – An independent non-profit organisation
- 4 – News media
- 5 – Other

Q11. B. If no to Q10F, why not (report an incident of corruption)?

- 1 – I do not know where to report
- 2 – I am afraid of the consequences
- 3 – It wouldn't make any difference
- 4 – Other

Q12. A. Have you ever been asked to pay a bribe?

Yes/no

Q12. B. If yes, have you ever refused to pay a bribe? Yes/no

- D1. Rural/urban
- D2. District/province:
- D3. City/town/village:
- D4. Sex:
- D5. Age:
- D6. Total household income before taxes:
- D7. Education: Highest attained
- D8. Employment

Příloha B: Index vnímání korupce v letech 2005 - 2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bulharsko	40	40	41	36	38	36	33	41	41	43
Chorvatsko	34	34	41	44	41	41	40	46	48	48
Kypr	57	56	53	64	66	63	63	66	63	63
ČR	43	48	52	52	49	46	44	49	48	51
Estonsko	64	67	65	67	66	65	64	64	68	69
Maďarsko	50	52	53	51	51	47	46	55	54	54
Lotyšsko	42	47	48	50	45	43	42	49	53	55
Litva	48	48	48	46	49	50	48	54	57	58
Malta	66	64	58	58	52	56	46	57	56	55
Polsko	34	37	42	46	50	53	55	58	60	61
Rumunsko	30	31	37	38	38	37	36	44	43	43
Slovensko	43	47	49	50	45	43	40	46	47	50
Slovinsko	61	64	66	67	66	64	59	61	57	58

Zdroj: Transparency International

Příloha C: Governance Matters – subindex kontrola korupce v letech 2005 - 2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bulharsko	0,1	0,06	-0,1	-0,23	-0,3	-0,25	-0,21	-0,23	-0,24	-0,29
Chorvatsko	0,2	0,14	0,09	0,08	-0,04	-0,1	-0,03	0,01	-0,04	0,11
Kypr	0,89	0,89	1,09	1,08	1,24	0,93	1	0,89	1,24	1,24
ČR	0,38	0,46	0,3	0,23	0,27	0,33	0,26	0,3	0,23	0,19
Estonsko	0,92	0,97	0,96	0,91	0,87	0,91	0,86	0,93	0,98	1,11
Maďarsko	0,65	0,62	0,61	0,56	0,38	0,34	0,25	0,32	0,28	0,29
Lotyšsko	0,14	0,32	0,29	0,25	0,13	0,13	0,13	0,19	0,15	0,26
Litva	0,32	0,22	0,07	0,04	0,04	0,12	0,27	0,24	0,31	0,36
Malta	0,93	0,86	1,05	1,06	1,04	0,83	0,86	0,83	0,96	0,99
Polsko	0,11	0,22	0,17	0,19	0,35	0,37	0,41	0,49	0,58	0,55
Rumunsko	-0,26	-0,21	-0,15	-0,17	-0,16	-0,27	-0,22	-0,19	-0,26	-0,19
Slovensko	0,39	0,49	0,4	0,3	0,3	0,23	0,24	0,24	0,07	0,06
Slovinsko	1,02	0,89	1,02	0,98	0,91	1,02	0,85	0,9	0,81	0,7

Zdroj: World Bank Group

Příloha D: Index transformace – subindex korupce v letech 2005 - 2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bulharsko	4	3,75	3,75	3,5	4	4	4	4	4	4,25
Chorvatsko	4,75	4,75	4,75	4,5	4,5	4,5	4,25	4	4	4
Kypr										
ČR	3,5	3,5	3,5	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	3,5
Estonsko	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,25	2,25	2,5	2,5
Maďarsko	2,75	3	3	3	3,25	3,5	3,5	3,5	3,5	3,75
Lotyšsko	3,5	3,25	3	3	3,25	3,25	3,5	3,25	3	3
Litva	3,75	4	4	3,75	3,75	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Malta										
Polsko	3	3,25	3	3	2,75	3,25	3,25	3,25	3,25	3,5
Rumunsko	4,25	4,25	4	4	4	4	4	4	4	4
Slovensko	3	3	3,25	3,25	3,25	3,75	3,5	3,5	3,75	3,75
Slovinsko	2	2,25	2,25	2,25	2,5	2,5	2,5	2,25	2,25	2,5

Zdroj: Freedom House

Příloha E: Index ekonomické svobody – subindex svoboda od korupce v letech 2005 - 2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bulharsko	39	41	40	40	41	36	38	36	33	35,2
Chorvatsko	37	35	34	34	41	44	41	41	40	41,1
Kypr	61	54	57	56	53	64	66	63	63	64
ČR	39	42	43	48	52	52	49	46	44	45,3
Estonsko	55	60	64	67	65	66	66	65	64	64,2
Maďarsko	48	48	50	52	53	51	51	47	46	48,6
Lotyšsko	38	40	42	47	48	50	45	43	42	43,6
Litva	47	46	48	48	48	46	49	50	48	49,9
Malta	50	68	66	64	58	58	52	56	56	55,8
Polsko	36	35	34	37	42	46	50	53	55	54,8
Rumunsko	28	29	30	31	37	38	38	37	36	37,7
Slovensko	37	40	43	47	49	50	45	43	40	41,8
Slovinsko	59	60	61	64	66	67	66	64	59	61

Zdroj: Heritage Foundation

Příloha F: Index růstu konkurenceschopnosti v letech 2005 - 2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bulharsko	3,83	3,96	3,93	4,03	4,02	4,13	4,16	4,27	4,31	4,37
Chorvatsko	3,74	4,26	4,2	4,22	4,03	4,04	4,08	4,04	4,13	4,13
Kypr	4,54	4,36	4,23	4,53	4,57	4,5	4,36	4,32	4,3	4,31
ČR	4,42	4,74	4,58	4,62	4,67	4,57	4,52	4,51	4,43	4,53
Estonsko	4,95	5,12	4,74	4,67	4,56	4,61	4,62	4,64	4,65	4,71
Maďarsko	4,38	4,52	4,35	4,22	4,22	4,33	4,36	4,3	4,25	4,28
Lotyšsko	4,29	4,57	4,41	4,26	4,03	4,14	4,24	4,35	4,4	4,5
Litva	4,3	4,53	4,49	4,45	4,31	4,38	4,41	4,41	4,41	4,51
Malta	4,54	4,54	4,21	4,31	4,3	4,34	4,33	4,41	4,5	4,45
Polsko	4	4,3	4,28	4,28	4,33	4,51	4,46	4,46	4,46	4,58
Rumunsko	3,67	4,02	3,97	4,1	4,11	4,16	4,08	4,07	4,13	4,3
Slovensko	4,31	4,55	4,45	4,4	4,31	4,25	4,19	4,14	4,1	4,15
Slovinsko	4,59	4,64	4,48	4,5	4,51	4,42	4,3	4,34	4,25	4,22

Zdroj: World Economic Forum